

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Axel Fahlbeck

Mot staten processar man gärna

Om jämkning av det allmännas skadeståndsansvar vid felaktig
myndighetsutövning

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Eva Lindell-Frantz

Termin: VT 2023

Innehåll

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING.....	5
FÖRORD	6
FÖRKORTNINGAR	7
1. INLEDNING	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Syfte och frågeställningar	10
1.3 Avgränsningar	10
1.4 Metod och material.....	12
1.5 Disposition	15
2 HISTORISK UTVECKLING.....	17
2.1 Rättsläget innan 1972 års lag.....	17
2.2 1972 års lagändring	19
2.2.1 Huvuddragen i lagstiftningen.....	19
2.2.2 Standardregeln	21
2.2.3 Passivitetsregeln	22
2.2.4 Övriga begränsningar	23
2.2.5 1972 års lagändring i sitt sammanhang.....	24
2.3 1989 års lagändring	25
2.3.1 Standardregelns avskaffande	26
2.3.2 Passivitetsregelns avskaffande	27
2.4 1999 års lagändring	29
2.5 Jämkningsmöjligheten av skadestånd – allmän utveckling.....	30
3 RÄTTSLÄGET IDAG	FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE
DEFINIERAT.	
3.1 Inledning	33
3.2 Myndighetsutövning	33
3.3 Fel och försummelse	34
3.4 Ren förmögenhetsskada	36
3.5 Hantering av skadeståndsärenden	38

4	JÄMKNING VID FELAKTIG MYNDIGHETSUTÖVNING.....	39
4.1	Jämkning.....	39
4.1.1	Inledning	39
4.1.2	Grundförutsättningen för jämkning vid medvållande.....	39
4.1.3	Särskilt om passivitet	41
4.1.4	Passiv identifikation	43
4.1.5	Graden av jämkning	45
4.2	Principen om att begränsa sin skada.....	49
4.3	Samverkansfall vid felaktig myndighetsutövning	52
4.3.1	Inledning	52
4.3.2	Uteblivet överklagande	52
4.3.2.1	NJA 2013 s. 842, Kezban mot staten.....	52
4.3.2.2	JK 2012/05/08. Fakturan i fel mål.	54
4.3.3	Annan passivitet från skadelidande.....	56
4.3.3.1	NJA 2013 s. 1210 Försäkringskassan-målet.....	56
4.3.3.2	JK 2015/06/22. Den kvardröjande kvarstaden.....	58
4.3.3.3	JK 2020/06/24. Tillbakadragandet av passet.	59
4.3.3.4	JK datum 2018/07/11. Det felaktiga namnet i passet.....	61
4.3.4	Aktiv medverkan från båda parter.....	62
4.3.4.1	JK 2017/10/26 – Det sjuka slaktdjuret.....	62
4.3.4.2	JK 2020/03/31 – Det felaktigt upptagna målet.	63
4.4	Begränsningsfall	64
4.4.1	Inledning	64
4.4.1.1	Hovrätten för Västra Sverige 2020/11/27 Det överklagade bygglovets ..	65
5	ANALYS.....	68
	KÄLLFÖRTECKNING	73
	Litteratur	74
	Rättsfall.....	75

Summary

The purpose of this essay is to review the special liability for damages that is placed on the public sector according to SKL 3:2. Particularly in focus is to which extent this liability can be reduced through the general adjustment clause in SKL 6:1. There is previous research on the public's liability for damages caused by wrongful exercise of authority, there is also previous research on the general adjustment clause of SKL 6:1. However, there is a lack of specific research on how the public sectors liability should be reduced by use of this clause. This even though the public's liability for damages has historically been a debated topic and even limited with special rules and grounds for reduction. Thus, my hope is that this paper fills this niche. I will use the legal dogmatic method to determine the applicable law. A historical perspective is also used to examine the background to the public's liability for damages.

My historical review shows that the public sectors responsibility for damages has developed step by step. The development is closely connected with society's view of the state's role in a society and the increasing importance of the individuals' human rights. The examination of current law shows that passivity on the part of the individual is the most common ground for reduction of liability in these cases. Particularly common is inaction regarding the possibility of appealing an incorrect authority decision. The investigation also shows that the possibility for the state to request an adjustment of damages due to the individual's passivity has decreased over time. Development has been driven by practice for two decades. Finally, I critically discuss whether the state's diminishing ability to claim reduction of liability because of the individual's passivity is appropriate.

Sammanfattning

Uppsatsen har som syfte att granska den särskilda skadeståndsskyldigheten som åligger det allmänna enligt SKL 3:2. Särskilt i fokus är vilken mån detta skadestånd kan jämkas genom den allmänna jämkningsparagrafen i SKL 6:1. Det finns tidigare forskning om det allmännas skadeståndsansvar vid felaktig myndighetsutövning, det finns även tidigare forskning kring jämkning av skadestånd. Det saknas dock specifik forskning om hur skadestånd från det allmänna ska jämkas. Detta trots att det allmännas skadeståndsansvar historiskt varit omdebatterat och varit förknippat med speciella begränsningsregler och jämkningsgrunder. Min förhoppning är således att den här uppsatsen fyller denna nisch. Jag kommer använda mig av rättsdogmatisk metod för att slå fast gällande rätt. Ett historiskt perspektiv används även för att undersöka bakgrunden till det allmännas skadeståndsskyldighet

Min historiska genomgång visar hur Statens skadeståndsansvar vuxit fram bit för bit. Utvecklingen är tätt förknippat med samhällets syn på statens roll i samhället och synen på den enskilde människans mänskliga rättigheter. Undersökningen av gällande rätt visar att passivitet hos den enskilde är den vanligaste typen av jämkningsgrundande medvållande vid felaktig myndighetsutövning. Särskilt vanligt är passivitet angående möjligheten att överklaga ett felaktigt myndighetsbeslut. Utredningen visar även att möjligheten för staten att yrka på jämkning av skadestånd med anledning av den enskildes passivitet att minskat över tid. Utvecklingen är sedan två årtionden tillbaka driven av praxis. Slutligen diskuterar jag kritiskt huruvida statens allt mindre möjlighet att yrka jämkning av skadestånd på grund av den enskildes medvållande är lämplig.

Förord

Nu börjar även min studietid i Lund lida mot sitt slut. Jag vill tacka alla mina vänner på juristprogrammet som har bistått mig både med studierna och med livet i stort. Det är ingen överdrift att säga att jag inte skulle ha klarat av något av detta utan er.

Tack till min handledare Eva Lindell-Frantz för hjälp och stöd under uppsatsskrivandets gång.

Tack även till C, E, H, M och F, som på sina olika sätt varit viktiga för mig under dessa år.

Tack slutligen till alla andra som funnits där och gjort de här åren så minnesvärda. Ni vet vilka ni är.

Förkortningar

JK - JK

SKL – Skadeståndslagen

EKMR – Europeiska konventionen för mänskliga rättigheter

HD – Högsta domstolen

HFD – Högsta förvaltningsdomstolen

DepCh – Departementschefen, i detta sammanhang chefen för justitiedepartementet som upprättar de föreslagna positionerna.

Lagstiftaren – Här i samma bemärkelse som DepCh

Särskild utredare – Den huvudansvarige utredaren och författaren till SOU:er eller Ds, det vill säga den som upprättat förarbete till senare Propositioner.

Myndighetsskadestånd – Används på vissa ställen som synonym till ”det allmännas skadestånd på grund av fel eller försummelse”

Det allmänna – I bemärkelsen alla de offentliga organ som omfattas av skadeståndsansvaret enligt SKL 3:2, vilket inkluderar alla statliga myndigheter, de flesta kommunala myndigheter och organ, samt vissa privata rättssubjekt som också anses syssla med myndighetsutövning å statens vägnar.

Den enskilde – Den enskilde människan eller juridiska person som lidit skada vid felaktig myndighetsutövning

FAL – Försäkringsavtalslagen

FL - Förvaltningslagen

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Ur ett historiskt perspektiv har möjligheten för enskilda att begära skadestånd från staten för felaktigt agerande aldrig varit större än nu. Tidigare var rätten till detta annars begränsad.¹ Lagen gav ingen väg för detta alls innan sent 1800-tal, och innan den allmänna skadeståndslagen infördes 1975 fanns bara viss möjlighet för enskilda att via speciallagstiftning få ersättning från det allmänna i särskilda situationer.² När rätten att erhålla myndighetsskadestånd infördes var det också med flera begränsningar,³ dessa har sedan delvis tagits bort varav rätten till myndighetsskadestånd utvidgats i motsvarande mån.⁴

EKMR:s allt större inflytande i svensk rätt har medfört att rätten till myndighetsskadestånd utvidgats ytterligare.⁵ Tidigare gick det utifrån praxis att basera en skadeståndstalan på antingen konventionskonform tolkning av våra skadeståndsregler eller i vissa speciella fall direkt på EKMR:s bestämmelser.⁶ Numera är möjligheten till skadestånd för det allmännas överträdelser av konventionen direkt kodifierad i svensk lag genom SKL 3:4, vilket förväntas medföra att Sverige på ett fullgott sätt uppfyller sina åtaganden enligt Europakonventionen i denna del.⁷ Den senaste utvecklingen är att lagstiftaren även infört en lagstadgad rätt till s.k. *grundlagsskadestånd* om den enskildes rättigheter som stadgas i kap 2 RF överträds av det allmänna.⁸

Sammantaget är utvecklingen att rätten till skadestånd för den enskilde vid statsmakternas felaktiga agerande blivit mer och mer vidsträckt. Tidigare har det i juridisk diskussion ansetts att statens beslut och maktutövning som oklanderbar, en s.k. ”höghetsmakt” som inte kan ifrågasättas, varför det inte heller kunnat bli tal om skadestånd på grund av det allmännas felande⁹. Numera ger vi de enskilda medborgarnas rättigheter ett större värde och ser det som en självklarhet att den enskilda människan har vissa rättigheter vars överträdelser kräver reparation.

Utvecklingen lär även hänga samman med att den offentliga sektorn succesivt har vuxit under 1900-talet och fått allt större påverkan i de enskilda

¹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning, (1975) 1 s. 9, st.1.

² Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning, (1975) 1 s. 8, st.2.

³ Prop. 1989/99:42, avsnitt 2.1.2, st.3.

⁴ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt, (2021) s. 423 st.1.

⁵ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt, (2021) s. 423 st.3.

⁶ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt, (2021) s. 443 – 444. Se sammanfattning och analys av rättsfall.

⁷ Prop. 2017/18:7 s. 19, st.1.

⁸ SKL 3:4§ I ny lydelse sedan 1 augusti 2022, Prop. 2021/22:299 s. 22 st.1.

⁹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning, (1975) s. 10 st.3.

medborgarnas liv.¹⁰ På områden som allt från allmän skola, sjukvård, myndighetsärenden, byggregler, migration, straff och frihetsberövande och informationslagring är vi medborgare beroende och påverkade av myndigheter och det offentliga för att få ur vår rätt. Behovet av en skadeståndsmöjlighet vid övertramp från myndigheterna kan mot denna bakgrund ses som viktig både ur preventionssyfte, reparationssyfte samt för att upprätthålla den ingripande statsmaktens legitimitet hos medborgarna.¹¹

Trots att utvecklingen gått åt det skyddande hållet kan skadestånd som skulle utgå från staten jämkas, det vill säga sättas ner så att bara en del av det fulla skadeståndet betalas ut.¹² Denna möjlighet kan tillämpas i situationer där det allmänna har gjort fel men där skadeståndet ändå bör sättas ner av olika anledningar. Den främsta orsaken bör vara att den enskilda medborgaren själv kan anses som medvällande till sin egen skada.¹³ I dessa fall stannar en del av kostnaden på den enskilde själv.

Då jag i mitt deltidsarbete på myndighet (Försäkringskassan) dagligen hantlar en mängd ärenden rörande rätten till sjukpenning vet jag hur beroende myndigheten är i sitt arbete av att de sökande har gjort rätt gentemot myndigheten. Handläggningen av ärendet är rentav många gånger beroende av att den sökande lämnat korrekt information i sin ansökan, lämnat in rätt sorts handlingar, uppgett rätt uppgifter i telefonsamtal och så vidare. De beslut som blir felaktiga och senare måste rättas till beror enligt min erfarenhet nästan alltid på att felaktig information eller felaktigt handlande från den enskilda i något led. Jag har därför lätt att se hur den enskilde kan vara medvällande till sin egen skada och ser behovet av möjligheten att jämka det allmännas skadestånd.

Samtidigt finns det många faktorer som talar emot att skadestånd vid felaktig myndighetsutövning ens ska kunna jämkas. Det finns som regel ofta en stor kunskaps- och maktobalans mellan en myndighet och den enskilda individen. Det allmänna har vidare ofta monopol på sina tjänster så enskilda har ofta inget val än att vända sig till myndigheten ifråga. Det allmänna har också ofta betydande resurser jämfört med den enskilda, som kanske ofta har stort ekonomiskt behov av ersättning från det allmänna vid felaktig myndighetsutövning varför jämkning kan framstå som oskäligt betungande.¹⁴

Frågan om jämkning vid felaktig myndighetsutövning blir därför högst verklig och relevant i praktiken. Det är viktigt att lagstiftningen hittar en balans

¹⁰ SOU 1958:43 s. 19 st.3.

¹¹ Bengtsson, Det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen, (1996) s. 24–25.

¹² Se SKL 6:1§,

¹³ Bengtsson, Det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen, (1996) s. 108 st.1.

¹⁴ Bengtsson, Det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen, (1996) s. 111, st.1. Se där redogörelsedan för Departementsskrivelsen.

mellan två viktiga intressen. Efter att ha läst fördjupningskursen skadestånd- och försäkringsrätt där vi gått igenom SKL 3:2 och SKL 6:1 och vissa rättsfall verkar det dock extremt sällsynt att man tillämpar jämningsregel vid felaktig myndighetsutövning. Detta intresserar mig. Jag vill därför undersöka gällande rätt; hur tillämpas jämningsmöjligheten i praxis och motsvarar regelns syfte.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka tillämpningen av reglerna om skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning, med specifikt fokus på hur jämningsbestämmelsen tillämpas i dessa fall. Vad blir utfallet när felaktig myndighetsutövning i och för sig föreligger, men den enskilde också har agerat försumligt och därmed själv bidragit till sin skada? För att besvara denna fråga kommer jag att utreda gällande rätt med särskilt fokus på hur bestämmelsen används i praxis. Jag kommer även beskriva den historiska utvecklingen bakom skadestånd vid felaktig myndighetsutövning samt översiktligt beröra bakgrunden till den allmänna jämningsparagrafen SKL 6:1.

Jag ämnar slutligen undersöka om den nuvarande rättstillämpningen är förenlig med lagstiftarens intention (förarbeten) med hur jämningsbestämmelsen var tänkt att användas. För detta ändamål kommer jag ha min historiska bakgrundsdel till hjälp. Resonemang om detta kommer huvudsakligen att tas upp till diskussion i min analysdel.

För att uppnå mitt syfte ställer jag upp följande fem frågeställningar:

- Hur har möjligheten att få skadestånd från det allmänna utvecklats över tid?
- Hur ska SKL 3:2 tillämpas?
- Vilka förutsättningar ska vara uppfyllda för att skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning vid SKL 3:2 ska jämkas enligt SKL 6:1?
- Hur genomförs denna jämkning?
- Är lagens tillämpning i denna del förenlig med lagstiftningens tänkta syfte?

1.3 Avgränsningar

De typer av skador som jag kommer att skriva om är framförallt rena förmögenhetsskador, men även sakskador kommer att beröras till viss del. Jag gör denna avgränsning av utrymmesskäl samt av pedagogiska skäl; skademätning och jämkning av personskador skiljer sig åt väsentligt från vad som gäller vid sak och rena förmögenhetsskador. Dessa två skadeståndstyper har däremot flera likheter rörande skademätningen samt jämningsbestämmelserna och

passar därför bra att hantera samtidigt.¹⁵ Jag kommer dock främst att fokusera på rena förmögenhetsskador då sakskador är inte lika vanliga vid felaktig myndighetsutövning som rena förmögenhetsskador.¹⁶ Bestämmelsen SKL 3:2 har också sin största praktiska användning i dessa skadefall, sakskador även kan ersättas enligt de allmänna skadeståndsreglerna i SKL 2 kap, något som i vissa fall också torde vara mer fördelaktigt för den skadelidande.¹⁷

Vidare kommer jag bara att utgå från skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning såsom det menas enligt SKL 3:2. En annan närliggande bestämmelse vars tillämpning har många likheter med mitt område är SKL 3:3, om myndigheternas ansvar för felaktigt lämnade upplysningar och råd. Jag kommer dock inte att titta på hur jämningsbestämmelserna tillämpas vid denna typ av skadestånd eftersom jag behöver avgränsa mitt arbete. Med detta sagt finns det säkert mycket intressant att studera här, särskilt då det i bestämmelsen 3:3 finns ett inbyggt rekvisit som stadgar att skadestånd bara kan utgå när det föreligger särskilda skäl.¹⁸

Efter mycket överväganden kommer inte heller skadestånd på grund av det allmännas rättighetskränkningar av EKMR eller RF:s rättighetslista beröras (SKL 3:4). Detta då skadestånd enligt denna paragraf dels inte kan jämkas enligt SKL 6:1 utan har sin egen jämningsgrund genom SKL 3:4 2st, som stadgar att skadestånd bara ska utgå *endast i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen*.¹⁹ Ansvarsgrunden för det allmänna är i dessa fall vidare strikt ansvar, till skillnad från det annars rådande culpaansvaret.²⁰ Således har detta skadestånd inte ett naturligt samband med skadestånd enligt SKL 3:2, och därför tycker jag att det är motiverat att utelämna det för att spara plats och fokusera på mina kärnfrågor. EKMR:s påverkan på svensk skadeståndsrätt i stort kommer på grund av samma anledning inte heller beröras mer än översiktligt.

Den historiska utvecklingen bakom jämningsbestämmelsen SKL 6:1 kommer vidare att endast beröras översiktligt. Detta då en längre redogörelse av denna bestämmelses historia skulle bli alltför omfattande och gå utöver den här uppsatsens syfte. Den nuvarande tillämpningen av jämningsbestämmelsen SKL 6:1 kommer dock att redogöras för utförligt, inklusive hur metoden för jämkning går till.

Rörande det allmänna skadeståndsrättsliga begreppet *adekvat kausalitet* kommer detta inte att få någon längre framställning i min text. Begreppet kommer endast behandlas i relation till vissa situationer; specifikt vid en redogörelse för dess historiska betydelse för jämkning av skadestånd, dess nuvarande

¹⁵ SKL 6:1 2st.med flera

¹⁶ Bengtsson & Strömbäck, SKL en kommentar, (2022) s. 72. st.1.

¹⁷ Se det uppmärksammade rättsfallet NJA 2013 s. 145

¹⁸ SKL 3:1

¹⁹ SKL 3:4 st.2.

²⁰ SKL 3:4 st.1.

betydelse vid specifikt medvållande frågor samt dess betydelse vid principen om att begränsa sin skada. Jag kommer dock inte att göra någon allmän genomgång av begreppet i utan det förutsätts av läsaren att denna har en grundförståelse för begreppet adekvat kausalitet.

Rörande frågor om beviskrav och bevisvärdering kommer detta inte heller att vara i fokus för mitt arbete. Inom skadeståndsrättens civila tvistemål gäller vanligtvis gängse beviskrav och bevisbörda som inom allmänna civilrättens tvistemål, det vill säga beviskravet är kravet *styrkt* samt den fria bevisprövningens princip gäller.²¹

Rörande frågor om bevisbördan gäller vidare som utgångspunkt den allmänna civilrättsliga grundsatsen att den som påstår något har bevisbördan för det. Skadelidanden (sökanden) har bevisbördan för att styrka vårdslöshet, skada samt adekvat kausalitet mellan dessa två.²² Kan skadelidande visa detta kommer bevisbördan sedan förflyttas över på skadevållaren om denna vill yrka att förutsättningarna för jämkning kan ligga för handen.²³ Bevisbördan för detta motsvarar skadelidandens ursprungliga bevisbörda, skadevållaren behöver således visa skadelidandes egen culpa samt dennas adekvat kausalitet med skadan och storleken på skadan som hade kunnat undvikits.

Denna uppdelning av bevisbördan är som vi också kommer se i praxis inte absolut. HD har i flera fall gått in och modifierat bevisbördan till den skadelidandes fördel, främst vid fall där det på grund av omständigheter är svårt för skadelidanden att uppfylla sin bevisbörda i ursprungsledet. Flera gånger har sådana fall har rört myndighetsutövning.²⁴

1.4 Metod och material

Uppsatsen inleds med en redogörelse för den historiska utvecklingen av rätten till skadestånd från det allmänna. I denna del kommer rätthistorisk metod att användas.²⁵ Mina källor i denna del är äldre versioner av lagtext samt till stor del förarbeten, då dessa enligt mig är relativt utförliga och informativa angående det historiska skeendet. Även doktrin kommer användas, framförallt Bertil Bengtsson, men även andra författare (som Hellner, Kleineman och Radetzki) kommer ligga till grund för framställningen.

Efter den historiska tillbakablicken presenteras arbetets huvuddel som syftar till att fastställa nuvarande rättsläge. Här kommer den så kallade rättsdogmatiska metoden att vara min arbetsmetod. Metoden syftar till att genom

²¹ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021) s. 145 st.2, s. 195 st.3.

²² Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021) s. 66.

²³ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021) s. 67.

²⁴ NJA 2017 s. 824 där HD uttalade att den vanliga regeln om bevisbördans placering på skadelidanden inte kunde upprätthållas i fallet, utan att culpa hos skadevållaren (kommunen) här istället skulle förutsättas och det ankom på skadevållaren att istället exculpera sig.

²⁵ Sandegren, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare (2021) s. 53.

tolkning av rättskällorna i en viss rättsordning försöka fastslå vad som i konkreta frågor ska bli det juridiska utfallet i denna rättsordning.²⁶ Med andra ord används metoden för att hitta vad som i dagligt tal kallas *gällande rätt*. Att detta utgör rättsdogmatikens huvudsakliga uppgift synes de rättsdogmatiska teoretikerna i doktrinen vara överens om.²⁷ Denna metod känner nog alla med en juristutbildning till; den kan sägas vara den verksamma juristens huvudsakliga arbetsverktyg.²⁸

Mina källor i denna del kommer i första hand att utgöras av lagstiftningen SKL, FL och till viss del EKMR. Förutom lagtext kommer prejudikat, förarbeten och doktrin användas. SKL och EKMR är båda två vagt formulerade lagar med det uttalade syftet att rättstillämpningen i mer preciserade former ska fastställas av domstolen eller medlemsländerna i EKMR:s fall.²⁹ Av naturliga skäl får därmed prejudikaten stor betydelse för mitt ämne. Även förarbeten, som i Sverige traditionellt har en stark ställning,³⁰ får ökad betydelse.

Hur man ska rangordna praxis, förarbeten och doktrin vid regelkonflikt är inte helt självklart, detta är något som har diskuterats bland jurister i århundranden.³¹ Diskussioner om detta utgör en central del av den s.k. *rättskällevärdslära*. Enligt doktrinen finns det inte en given hierarki mellan dessa tre rättskällor som stämmer i varje fall. Åsikterna i litteraturen synes gå isär.³² Den mest omtvistade frågan i den svenska diskussionen tycks vara huruvida praxis eller förarbeten har högst status och företräde framför den andra. Man är dock överens om att doktrinen har lägst status som rättskälla av alla dessa tre.³³

Personligen är min uppfattning att förarbeten ofta är rätt vaga och allmänt hållna. De återspeglar rättsuppfattningen från den tiden men omvärlden och rättsläget kan sedan dess ha ändrats. Även prejudikat är visserligen sällan så konkreta som jag skulle önska, men genom den kontinuerliga uppdateringen behåller denna rättskälla ändå sin aktualitet på ett sätt som inte förarbeten

²⁶ Zamboni och Nääk, *Juridisk Metodlära*, Kleinemans stycke, *Rättsdogmatisk metod* (2018), s. 26 2st.

²⁷ Sandegren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare* (2021), s. 44, st.2.

²⁸ Kleineman, *Rättsdogmatisk metod*, (2018) s. 25 st. 2.

²⁹ Se Prop. 1972:5 s. 100 st.3, samt EKMR preamben st.6.

³⁰ Kleineman, *Rättsdogmatisk metod* (2018) s. 33 st.1.

³¹ Pezenik, *Rättsordningens struktur*, (1974) SvJT, s. 7 st.2.

³² Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare* (2021), s. 40 som verkar sälla sig till Torsten Eikhoffs uppfattning nämligen att efter författning kommer 2.lagförarbeten 3. praxis, samt att på plats 5. doktrin, som därmed är under både myndighetsintern praxis och privat praxis som rättskälla.

Kleineman, *Rättsdogmatisk metod*, *Juridisk metodlära*, Zamboni och Nääk (2018) synes istället resonera att efter författning kommer 2. Praxis 3. Förarbeten/Doktrin, där förarbetena princip jämföras med doktrinen med motiveringen att den lagstiftande församlingen – riksdagen, har antagit lagen men inte dess förarbeten.

Zetterström, *Juridiken och dess arbetssätt* (2017) s. 56 – 57, menar att den allmänt accepterade uppfattningen hos jurister synes är att efter författning kommer 2. Förarbeten/rättspraxis. 3. Doktrin. Han menar att det är omtvistat om förarbeten och rättspraxis har högst status och vill själv inte ta ställning i frågan.

³³ Se tidigare not.

automatiskt gör. Jag kommer därför själv som utgångspunkt värdera praxis högre än förarbeten i en situation med regelkonflikt.

Trots att jag rankar praxis högst vid normkonflikt måste jag ändå förlita mig mycket på förarbeten, detta inte minst med hänvisning till att tillgången till praxis på just området jämkning av myndighetsskadestånd är rätt skral.³⁴ Det kommer därför att finnas behov av att komplettera lag och praxis med uttalanden från förarbetena för att få en förståelse för innebörden av gällande rätt. Förarbetena till skadeståndslagen samt till ändringarna i den är enligt min mening även grundligt framarbetade, utförliga och tydliga. De utgör därför en tacksam rättskälla att använda.

Doktrin kommer slutligen att användas i sista hand, då det trots lag, praxis och förarbeten kan finnas luckor i de övriga rättskällorna som behöver fyllas ut. Den författare som huvudsakligen kommer att användas för redogörelsen av myndighetsskadestånd är Bertil Bengtsson. Bertil Bengtsson har enligt min översikt av doktrinen skrivit mer om myndighetsskadestånd än någon annan författare i Sverige. Han har även varit särskild utredare i det senaste stora lagstiftningsförfarandet angående myndighetsskadeståndet i Ds 1989:12.³⁵, samt så har han även haft en lång karriär som professor och särskilt sakkunnig inom skadeståndsområdet. Det är således svårt att undvika Bertil Bengtsson; med det sagt kommer jag även att försöka använda annan doktrin så mycket som möjligt med syfte att få in fler perspektiv i min redogörelse av myndighetsskadestånd.

Angående min redogörelse för tillämpningen av SKL 6:1 kommer jag också att till viss del tillämpa doktrin från Bengtsson. Här är dock floran av doktrin mer omfattande och fler författares redogörelser kan användas på området som Hellner och Radetzki.

Min redogörelse för gällande rätt innefattar också en undersökning av praxis, det vill säga hur jämningsbestämmelsen används i praktiken. Detta innebär att jag kommer göra en kvalitativ rättsfallsanalys av ett antal rättsfall. Rättsfallen kommer att röra skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning där jämningsfrågan enligt SKL 6:1 åtminstone ska ha diskuterats, även om en jämkning inte har skett i fallet. Min huvudsakliga källa kommer här att vara HD-domar i den mån de finns att tillgå. Tyvärr har HD dock inte behandlat frågan särskilt ingående, jag har bara hittat en handfull rättsfall. (NJA 1987 s. 954, NJA 2013 S. 1210.) Frågan har även berörts i hovrättspraxis (Hovrätten för Västra Sverige, 2020-11-27, T1967-19) vilket därför får användas, dock med viss försiktighet.

För att fylla ut denna praxis måste jag därför också undersöka JK:s avgöranden, vilka i större utsträckning och mer ingående än domstolarna har tagit

³⁴ Bengtsson, *Det allmännas ansvar*, (1996) s. 116-117.

³⁵ Ds 1989:12

ställning till frågan om jämkning vid myndighetsskadestånd.³⁶ JK är ett organ som ska representera staten som ombud i bland annat skadeståndsmål.³⁷ Detta organ publicerar även ofta egna utlåtanden i skadeståndsmål på objektiv grund som den enskilda kan välja att följa eller överklaga till allmän domstol.³⁸ JK publicerar som regel sina egna avgöranden och har många gånger uttalat sig i frågan om jämkning av myndighetsskadestånd. JK:s avgöranden har visserligen vanligtvis svagt rättskälle-värde. Att jag ändå har använt mig av JK:s avgöranden motiveras framförallt av bristen på avgöranden från HD och hovrätterna samt eftersom jämningsfrågan ofta diskuteras mer ingående av JK, varför dessa fall ger ett intressant underlag för min analys. Avgöranden från JK är dock inte prejudikatbildande som avgöranden från Högsta domstolen, så man får dra sammanfattande slutsatser från dessa fall får med stor försiktighet.

Slutligen kommer jag att analysera om rättstillämpningen lever upp till lagstiftarens syfte. Min metod i den avslutande delen kan sägas vara en rättsanalytisk metod, då jag förutom att fastställa gällande rätt vill värdera den och granska om den uppfyller sitt syfte. Det råder delade meningar kring om en sådan analys ryms inom ramen för rättsdogmatisk metod eller om det ska klassas som en egen metod – den rättsanalytiska.³⁹ Jag kommer här se det som att en rättsanalys ryms inom ramen för rättsdogmatisk metod.

1.5 Disposition

I syfte att lägga en grund inför besvarandet av mina frågeställningar kommer jag att inleda uppsatsen med en övergripande historisk redogörelse. Redogörelsen skildrar utvecklingen av det allmännas skadeståndsskyldighet från början av 1900-talet fram tills idag. Den historiska skildringen besvarar min första frågeställning och behövs eftersom den hjälper läsare att förstå varför det nuvarande rättsläget ser ut som det gör. Redogörelsen är även viktig för att jag ska kunna besvara min femte frågeställning, då en historisk skildring är viktig för att förstå lagstiftarens syfte bakom den nuvarande lagen. Efter varje signifikant historiskt avsnitt följer en kort analys, den historiska utvecklingen kommer således att analyseras löpande.

Efter den historiska överblicken kommer en redogörelse för vad som kan anses utgöra gällande rätt att ta vid. Denna del avser att besvara min första och andra frågeställning. Här kommer således en grundlig genomgång av det nuvarande rättsläget av skadestånd enligt SKL 3:2 samt jämningsbestämmelsen i SKL 6:1 i dess nuvarande tappning. De vanligaste jämningsgrunderna vid skadestånd behandlas inklusive en redogörelse för vissa centrala begrepp

³⁶ Bengtsson, *Det allmännas ansvar*, (1996) s. 116–117.

³⁷ Förordning (1975:1345) med instruktion för JK 1-2§

³⁸ Förordning (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten 6§

³⁹ Kleineman, *Rättsdogmatisk metod*, (2018) s. 35-37

såsom medvållande, adekvat kausalitet i medvållandesituationer och passivitet och skälighet. Slutligen analyseras några typiska jämkningsfall vid skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning. Detta innefattar att jag med hjälp av doktrin och praxis kommer att beskriva några vanliga typsituationer där felaktig myndighetsutövning har förekommit där jämkning av skadeståndet på grund av olika anledningar kan bli aktuellt. Även denna del kommer att kortfattat analyseras löpande.

Efter min genomgång av gällande rätt kommer min analys besvara min femte frågeställning, nämligen om nuvarande tillämpning av lagstiftningen är förenlig med lagstiftarens syfte. Den här delen bygger i stora delar på det material som använts i uppsatsens föregående kapitel. Analysen kommer här att vara av sammanfattande art och inriktas här på vad rättslägets utfall ger för samlade bild av rättsläget. Detta kommer sedan att jämföras med uttalandena i förarbeten kring hur jämkning av skadestånd från det allmänna ska gå till. Utifrån detta är kommer jag till en slutsats kring huruvida det är lättare eller svårare att jämka ett myndighetskadestånd än vad det var menat.

2 Historisk utveckling

2.1 Rättsläget innan 1972 års lag

Skadeståndsrätten var under första halvan av 1900-talet fortfarande ett relativt ungt rättsområde. Fram tills mitten av 1800-talet saknade Sverige nämligen regler som skulle kunna beskrivas som skadeståndsrättsliga. Det fanns enbart ett botsystem kopplat till straffrätten där gärningsmän kunde dömas att böta ett i förväg fastställt belopp.⁴⁰ En skademätning eller adekvansbedömning gjordes inte. Av boten gick vidare en del till skadelidande och en del till staten (kungen, staden eller samhället).⁴¹ Systemet bör av ovan nämna anledningar inte ses som skadeståndsrättsligt utan enbart som en del av ett straffrättsligt system, där vissa brott var bötesanktionerade.

I mitten av 1800-talet reformerades straffrätten och med den även skadeståndsrätten. I 1864 års strafflag införde lagstiftaren ett allmänt skadeståndskapitel för de tillfällen när skadestånd skulle utgå vid brottslig gärning. Skadeståndsskyldigheten anknöt även fortsättningsvis direkt till brottbedömningen, vilket förutsatte uppsåt eller oaktsamhet i gärningsbeskrivningen.⁴² Skadeståndet hade dock inte längre en straffrättslig funktion utan skulle istället komplementera de straffrättsliga reglerna, skadeståndsbeloppet skulle nu istället beräknas utifrån skadans verkliga värde och gå oavkortat till den skadelidande.⁴³ Om den skadelidande hade medverkat till sin egen skada kunde skadeståndet vidare numera jämkas utefter vad som var skäligt.⁴⁴

Trots att denna lag enbart syftade till att möjliggöra skadeståndsansättning vid brottsliga gärningar kom domstolarna mycket snart att även göra analogier till lagen och döma ut skadestånd i civilrättsliga situationer där brott inte förelåg.⁴⁵ Således började allmänna civilrättsliga principer om skadestånd även växa fram i praxis tack vare denna lag. Detta gällde dock enbart sak- eller personskada samt därtill kopplad förmögenhetsskada, s.k. allmän förmögenhetsskada. I situationer när den skadelidande lidit s.k. ren förmögenhetsskada gick domstolarna sällan lika långt. Här fortsatte huvudregeln vara att skadestånd bara skulle utgå vid händelse av brott.⁴⁶

Det saknades en generell skadeståndsskyldighet för det allmänna innan 1972 för ren förmögenhetsskada vid felaktig myndighetsutövning. Huruvida det

⁴⁰ SOU 1993:55 s. 43 st. 2.

⁴¹ SOU 1993:55 s. 43 st. 3.

⁴² SOU 1993:55 s. 44 st. 3.

⁴³ Straff-lag 1864. 6:1§.

⁴⁴ Straff-lag 1864 6:2§.

⁴⁵ SOU 1993:55 s. 44 st.3.

⁴⁶ SOU 1993:55 s. 44 st. 4.

allmänna var fritt från ansvar då den enskilda lidit en sak- eller personskada är dock inte helt klarlagt. Det finns vissa prejudikat som talar för att staten generellt hade ett skadeståndsansvar för dessa skador även innan 1972, och det finns författare som hävdar att skadeståndsskyldighet för det allmänna för dessa skador bara kunde utgå i särskilda fall.⁴⁷ I förarbetet till skadeståndslagen SOU 1958:43 och Propositionen 1972:5 har den särskilda utredaren respektive DepCh bedömt rättsläget innan 1972 olika på denna punkt.⁴⁸ Viss skillnad i ansvaret tycks ha funnits när sak- eller personskadan berott på felaktigt handlande av de anställda under myndighetsutövningen jämfört med när skadan berott på ett felaktigt beslut, skada på grund av felaktigt handlande gjorde i större utsträckning staten skadeståndsskyldig än felaktiga beslut.⁴⁹ Det var däremot klarlagt i praxis att det allmänna inte hade något ansvar när den felaktiga myndighetsutövningen orsakat ren förmögenhetsskada.⁵⁰

En enskild medborgare hade oavsett skadetyper svårt att väcka talan mot staten när något statsorgan hade felat vid myndighetsutövning. I tre viktiga typsituationer kunde dock den enskilda få gottgörelse. För det första hade det i praxis utmejslats en princip om att när staten utförde verksamhet som annars typiskt sätt utfördes av det privata näringslivet var staten skadeståndsskyldig för person- och sakskada på samma sätt som privata rättssubjekt var skadeståndsskyldiga.⁵¹ Sådan verksamhet där staten jämställdes med enskilda var näringsdrivande, fastighetsägande, väghållning, sjömärkning och sjukvård. Principalansvaret för arbetsgivare växte även fram gradvis under tidigt 1900-tal. Med tiden kom även staten och kommunen därför att få principalansvaret för sina anställda i dessa verksamheter.⁵²

För det andra existerade specialförfattningar som slog fast att en enskild kunde väcka talan direkt mot det allmänna grundat på felaktigheter, exempelvis genom 1886 års järnvägslag, 1916 års bilansvarighetslag och 1891 års sjölag.⁵³ En lag från 1899 stadgade även ersättningsskyldighet för det allmänna i flera situationer, bland annat om tjänstemän inom exekutionsväsendet tillgripit sig omhändertagen egendom personligen⁵⁴. Även 1945 års lag om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda gjorde det möjligt att väcka talan direkt mot staten för felaktigheter vid straffmätning och häktning.⁵⁵ I militära sammanhang var statens ansvar också utsträckt gentemot allmänheten, där staten ansvarade strikt för allmänhetens sak- och

⁴⁷ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 1 (1975), s. 13 st. 1. samt NJA 1971 s. 560.

⁴⁸ SOU 1958:43 s. 136 p2. och Prop. 1972:5 s. 111, 309.

⁴⁹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) 1 s. 15 st. 1.

⁵⁰ NJA 1930 s 45.

⁵¹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) s. 9 st. 2.

⁵² Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) s. 9 st. 3.

⁵³ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) s. 9 st. 3.

⁵⁴ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) s. 8 st. 2.

⁵⁵ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) s. 8 st. 3.

personskador som uppkommit i samband med militär verksamhet.⁵⁶ Det ansågs även accepterat att det allmänna hade ett ansvar för omhändertagen egendom i allmänhet, där staten enligt domstolspraxis funnits skyldig att ersätta skadad eller försvunnen egendom.⁵⁷

För det tredje kunde en enskild skadelidande som drabbats av en skada till följd av felaktig myndighetsutövning föra skadeståndstalan direkt mot den enskilda tjänstemannen som hade felat. Skadeståndstalan kunde då med fördel föras i anknytning till en straffrättslig process, där brottet var tjänstefel. Eftersom tjänstemannen var åtalad för brott kunde även skadestånd för ren förmögenhetsskada utgå vid dessa fall.⁵⁸

Förutom dessa fall saknades en allmän regel som gjorde det möjligt för den enskilda att väcka skadeståndstalan direkt mot det allmänna vid felaktig myndighetsutövning. Situationen ansågs mot mitten av 1900-talet vara otillfredsställande då de enskilda inte fick skadeersättning i tillräcklig mån, samt då de statliga tjänstemännen även ansågs ha ett för stort personligt ansvar för fel begångna i tjänsten.⁵⁹ Den offentliga sektorn hade vidare växt mycket i omfattning i takt med välfärdsstatens framväxt, varför behovet av en reform blivit alltmer trängande.

2.2 1972 års lagändring

2.2.1 Huvuddragen i lagstiftningen

En kommitté tillsattes 1952 i syfte att utreda hur skadestandsreglerna för det allmänna kunde reformeras. Initialt fanns det en ambition att samarbeta med våra nordiska grannländer i denna fråga. Detta lät sig dock inte göras då det snabbt konstaterades att rättsläget och inställningen i denna fråga skiljde sig för mycket åt mellan länderna.⁶⁰

1958 lämnade kommittén över sin utredning där man presenterade ett förändringsförslag som i huvuddrag gick ut på ett utökat skadeståndsansvar för det allmänna, om än med flera stora begränsningar, samt införandet av vissa

⁵⁶ NJA 1928 s. 316, NJA 1946 s 734 1, 2

⁵⁷ Se SOU 1958:43 s. 27 4 och tillhörande rättsfall NJA 1920 s. 398, 1925 s. 629, 1929 s. 253 och 1950 s. 5.

⁵⁸ Bengtsson Skadestånd vid myndighetsutövning (1975) s. 12 st.1.

⁵⁹ Prop. 1972:5 s. 315, SOU 1958:43 s. 14, 19

⁶⁰ SOU 1958:43 s. 15, 16.

former av strikt ansvar för staten i farlig verksamhet⁶¹ 1958 års förslag kritiserades mycket i remissinstanserna och ledde ännu inte till lagstiftning.⁶²

Förändringen kom först i och med 1972 års stora förändring av skadeståndsrätten i sin helhet. Reglerna om det allmännas skadeståndsansvar samlades nu i kapitel 3. Den nya lagrummen påminde om 1958 års förslag men reglerna om strikt ansvar i vissa verksamheter hade tagits bort. Begränsningarna för statens ansvar hade också bantats, även om vissa betydelsefulla begränsningar fanns kvar.⁶³

I korthet innebar den nya lagen att det allmänna skulle ansvara för personsak och rena förmögenhetsskador när man sysslade med s.k. *myndighetsutövning*. Begreppet var en nymodighet i Propositionen och avsåg att urskilja handlingar och beslut som var typisk för de offentliga organen från handlingar och beslut som typiskt utfördes av det privata näringslivet eller enskilda. Precis som tidigare hade det allmänna således ett annorlunda ansvar för verksamhet som kunde jämföras med enskilda näringsidkares. Viss skillnad fanns dock, till skillnad från tidigare var inte längre frågan huruvida verksamheten som helhet skulle ses som typiskt offentlig eller inte. Avgörande var istället huruvida den specifika handlingen ifråga konstituerade något som präglas av offentligrättslig karaktär eller inte.⁶⁴ Departementschefen uttryckte sig följande; ”Reglerna om det allmännas ersättningskyldighet vid myndighetsutövning bör sålunda gälla oberoende av vem som faktiskt utövar denna myndighet”.⁶⁵ Denna förändring förväntades även medföra att fler privata och associationsrättsliga subjekt skulle anses syssla med myndighetsutövning jämfört med tidigare.⁶⁶

Att statens ansvar vid myndighetsutövning även skulle gälla rena förmögenhetsskador ansåg av departementschefen vara en betydande kursförändring jämfört med tidigare.⁶⁷ Ren förmögenhetsskada förväntades också i framtiden vara den vanligaste skadetyper vid felaktig myndighetsutövning, och borde också kunna uppgå till betydande belopp.⁶⁸ Mot denna bakgrund var det därför enligt departementschefen motiverat att även införa vissa begränsningar i

⁶¹ SOU 1958:43 s. 9-11. Bland annat gick staten skadeståndsfri om inte verksamheten bröt mot de krav som den enskilde ”skäligen kunde förvänta sig” (p4). felaktiga domar och domstolsbeslut kunde bara föranleda skadestånd om beslutet senare upphävts eller ändrats (p5), felaktiga upplysningar kunde bara vara skadeståndsgrundande i kvalificerade fall (p6), skadeståndsbeloppet för sakskada och ren förmögenhetsskada kunde jämkas utefter skälighet (p14-15) samt så skulle det jämkas och skadestånd i många fall bortgå helt om den enskilde kunde ha undvikit skadan genom att överklaga ett överklagbart beslut (p16).

⁶² Se Prop. 1972:5 s. 279 ff. samt depCh sammanfattning s. 305–306

⁶³ Prop. 1972:5 s 312.

⁶⁴ Prop. 1972:5 s. 321 st.1.

⁶⁵ Prop. 1972:4 s. 321 st.1.

⁶⁶ Prop. 1972:5 s. 321 st.1.

⁶⁷ Prop. 1972:5 s. 317 st.1

⁶⁸ Prop. 1972:5 s. 316 st.3.

myndigheternas skadeståndsskyldighet.⁶⁹ Det fanns anledning att begränsa skadeståndsrätten även av rent statsfinansiella skäl.⁷⁰ Begränsningarna infördes i kap 3 paragraf 3–8. De två viktigaste begränsningarna var onekligen 3:3, den s.k. standardregeln och 3:4, den s.k. passivitetsregeln, vilka ska beskrivas mer nedan.

2.2.2 Standardregeln

DepCh ansåg först och främst att det vara nödvändigt att begränsa det allmännas ansvar från enbart små och ursäktliga fel. Likt hur kommittén resonerat i 1958 års förslag föreslog DepCh därför en begränsningsregel i 3:3 som stadgade att skadeståndsskyldighet bara kunde utgå *”endast om de krav har blivit åsidosatta som med hänsyn till verksamhetens art och ändamål skäligen kan ställas på dess utövning”*.⁷¹ Bestämmelsen tog inte sikte på huruvida verksamheten som helhet lever upp till kraven utan den tog sikte på huruvida den specifika handlingen i det enskilda fallet har varit ursäktligt eller inte.⁷² För att motivera begränsningen lyfte DepCh fram hur det allmännas verksamhet löd under ett komplicerat nät av lagar och regler som inte fanns inom privata näringslivet, samt att myndigheterna dessutom hade en skyldighet att fatta beslut under tidspress.⁷³ Det var med andra ord lätt att göra fel. DepCh påpekade vidare att det på grund av det omfattande regelverket vid myndighetsutövning oftast torde användas en s.k. normbunden culpabedömningen istället för en fri culpabedömning. Även om endast en liten regel eller föreskrift åsidosatts blir det svårt för domstolen att inte se det som culpöst vid den normbundna culpabedömningen.⁷⁴ Därmed utgick DepCh från att utan denna begränsningsregel skulle domstolarna när myndigheten frångått en regel eller författning se detta som culpöst på ett urskillningslöst sätt.⁷⁵ Det verkar således inte ha funnits fullt förtroende för att domstolarna skulle fatta rimliga och balanserade beslut i denna fråga. DepCh nämner även sin egen synpunkt att culpa-bedömningen i praxis på senare tiden blivit alltför sträng mot skadevållaren, vilket inte var önskvärt⁷⁶.

Standardregeln som föreslogs var dock inte en lika stor begränsning av skadeståndsskyldigheten som dess motsvarighet i 1958 års förslag hade varit. Bestämmelsen var tänkt att mest användas vid felaktigt fattade myndighetsbeslut, rörande ren förmögenhetsskada. I fall av person- och sakskada var

⁶⁹ Prop. 1972:5 s. 323 st.2

⁷⁰ Prop. 1972:5 s. 320 st. 1

⁷¹ SKL 1972 3:3§

⁷² Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 1 (1996) s 186.

⁷³ Prop. 1972:5 s. 326 st. 2

⁷⁴ Prop. 1972:5 s. 327 st.2

⁷⁵ Prop. 1972:5 s. 327 st.2, Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 1(1975), s. 185 st.1.

⁷⁶ Prop. 1972:5 s. 327 st.3.

bestämmelsen inte tänkt att användas lika mycket.⁷⁷ Trots det medgav DepCh att regeln i några fall skulle kunna leda stötande resultat svårt för allmänheten att förstå när fel och försummelse bevisligen skett hos myndigheten men ersättning till den enskilda ändå inte utgår.⁷⁸ Trots detta ansågs regeln motiverad.

2.2.3 Passivitetsregeln

Förutom att begränsa skadeståndsskyldigheten vid små och ursäktliga fel ansågs det även viktigt att den skadelidandes passivitet efter myndighetens felaktiga beslut i flera fall borde kunna begränsa myndighetens skadeståndsansvar. Det infördes därför en regel i SKL 3:4 om den skadelidandes underlåtenhet att reagera på felaktiga myndighetsbeslut. Regeln stadgade att skadestånd helt eller delvis skulle bortfalla om den enskilda underlåtit att söka överklagan, rättelse eller extraordinärt rättsmedel mot det felaktiga beslutet. Skadeståndskravet skulle ogillas i den mån en sådan åtgärd skulle ha lett till att beslutet rättats till och skadan därigenom helt eller delvis kunde ha undanröjts.⁷⁹ Passivitetsregeln var bara tänkt att användas i situationer med felaktiga beslut. Fel vid handhavandet i samband med myndighetsutövningen och så vidare utgjorde inte myndighetsbeslutet i sig och gick inte heller att överklaga, för dessa fall skulle inte passivitetsregeln gälla.

Bestämmelsen var en nymodighet i svensk skadeståndsrätt vid tillfället.⁸⁰ Det fanns sedan lång tid tillbaka en praxis kring jämkning av skadestånd vid skadelidandes medvållande.⁸¹ Passivitetsregeln var dock inte utformad som en typisk jämningsregel. Istället för att som brukligt jämka utifrån skälighet när resultatet av lagtillämpning får orimligt resultat i det enskilda fallet var tanken att passivitetsregeln skulle tillämpas strikt. Om den enskilda således inte överklagade beslutet i behörig ordning kunde det ensamt förhindra en talan om skadestånd, oavsett om resultatet av detta skulle ses som oskäligt eller ej.⁸² Att uppfylla din skyldighet att i första hand överklaga eller begära rättelse skulle snarast ses som ett materiellt rekvisit för skadestånd. DepCh betonade uttryckligen att regeln måste upprätthållas konsekvent även om resultatet i vissa fall kunde te sig bli oskäligt.⁸³

Passivitetsregeln motiverades huvudsakligen i Propositionen av förvaltningsrättsliga skäl.⁸⁴ Vi hade i Sverige vid den här tidpunkten redan ett utbyggt system för överklagan av förvaltningsrättsliga ärenden. En enskild som var

⁷⁷ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 1 (1975), s. 185 st.3

⁷⁸ Prop. 1972:5 s. 328 st.2.

⁷⁹ Se SKL 1972:5 3:4§.

⁸⁰ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2, (1975) s. 2 st.2, s. 7 st.3.

⁸¹ 1864 Straff-Lag 6:1§.

⁸² Prop. 1972:5 s. 344 st.4.

⁸³ Prop. 1972:5 s. 344 st.4.

⁸⁴ Prop. 1972:5 s. 344 st.3.

missnöjd med ett beslut från det allmänna i första hand kunde begära rättelse, i andra hand överklaga ärendet till förvaltningsrättslig domstol. Detta var en processordning som DepCh ville upprätthålla. Skadeståndstalan skulle inte få användas som ett extraordinärt rättsmedel i ditt ärende.⁸⁵

Skadeståndsmål prövades vidare civilrättslig domstol. Man befarade att en skadelidande som fått ett felaktigt beslut skulle få möjligheten att i spekulations syfte välja det rättsmedel och den domstol som tedde sig mest fördelaktigt för honom.⁸⁶

Vissa giltiga undantag från den skadelidandes skyldighet att överklaga fanns dock. För det första nämner DepCh att vissa särskilda beslut från en myndighet får omedelbara negativa skadeverkningar för den enskilda som inte kan repareras, även om beslutet ännu inte vunnit laga kraft.⁸⁷ Det kunde exempelvis röra sig om ett nekat tillstånd för att anordna ett event ett visst datum, avslag på en ansökan om näringstillstånd, ett beslut om beslagtagna egendom och så vidare. Felaktiga beslut av denna sort skulle fortfarande vara skadeståndsgrundande även om de inte överklagats.

För det andra lyfte DepCh fram att felaktigheten i ett myndighetsbeslut kanske inte går att upptäcka förrän långt senare i vissa fall, som vid verkställandet av ett lagakraftvunnet beslut. Om tidpunkten då felet rimligen kunde upptäckas var efter överklagande-tidens utgång borde det felaktiga beslutet också kunna vara skadeståndsgrundande trots att beslutet inte hade överklagats.

Slutligen betonade DepCh att det även i andra fall kunde finnas situationer när det ses som försvarligt att den enskilda inte överklagat. Särskilt i användandet av särskilda rättsmedel bör man inte ha för stränga förväntningar på den enskilde.⁸⁸ I övriga fall borde underlåtenhet att överklaga ett beslut bara ursäktas om det föreligger s.k. särskilda skäl. Dessa skäl skulle dock vara av objektiv karaktär och inte bara bestå av ömmande omständigheter hos den enskilde.⁸⁹

2.2.4 Övriga begränsningar

Andra mindre centrala begränsningar av det allmännas ansvar följde av SKL 3:5 som stadgade att skadestånd för ren förmögenhetsskada vid intrång i näringsverksamhet bara skulle utgå efter skälighet.⁹⁰ Motiveringen till denna bestämmelse verkar dels ha varit oro för höga skadeståndskrav mot det

⁸⁵ Bengtsson, Det allmännas skadeståndsansvar 1 (1975) s. 8 st.2.

⁸⁶ Prop. 1972:5 s. 347 st.1.

⁸⁷ Prop. 1972:5 s. 344 st.1.

⁸⁸ Prop. 1972:5 s. 344 st.2.

⁸⁹ Prop. 1972:5 s. 344 st.3.

⁹⁰ Lag SKL 1972, 3:5§.

allmänna, dels oro för stora utredningssvårigheter angående skadeståndets storlek, samt dels ha att göra med en principiell riskfördelningstanke mellan företagare och det allmänna.⁹¹

Vidare fanns i SKL 3:6 en regel som sa att skadeståndet enligt 3:2 och 3:1 (principalansvaret) kunde jämkas om det är oskäligt betungande för den skadeståndsskyldiga. Vid saksador bör här möjliga försäkringsmöjligheter spela in som en jämningsgrund. Det man främst verkar ha varit orolig för här är höga skadeståndskrav för allmänhet, i synnerhet för små kommuner, som hade ett stort personalansvar men befarades ha begränsad möjlighet till ansvarsförsäkring.⁹²

I SKL 3:7 stadgades vidare att skadestånd inte fick utgå för de beslut som tagits av Konungen i statsrådet (de facto regeringen), riksdagen eller någon av de högsta domstolarna, om inte beslutet också senare har upphävts eller ändrats. Bakom detta ligger konstitutionella hänsyn, demokratiskt valda företrädare bör inte få sina beslut värderade och prövade i judiciell väg.⁹³ Det är inte heller lämpligt att tingsrätter och hovrätter prövar beslut fattade av de högsta domstolarna, bara dessa domstolar är fria att själva ändra sina tidigare beslut. För dessa fall fanns dessutom redan rättsmedlen resning eller besvär över domvilla.⁹⁴

2.2.5 1972 års lagändring i sitt sammanhang

Införandet av de nya reglerna om det allmännas skadeståndsskyldighet måste även ses mot bakgrund av att skadeståndsrätten i allmänhet reformerades 1972. Förutom det allmännas nya ansvar för myndighetsutövning hade reglerna om principalansvar för enskilda och offentliga arbetsgivare vid person- och sakskada under lång tid utvecklats i praxis. Detta gällde även det allmänna i verksamhet som kunde jämföras med enskild. Lagregleringen gällande principalansvar i SKL 3:1 utvidgade ansvaret ytterligare, principalansvaret blev nu mer allomfattande och genomgripande.⁹⁵ Överlag måste skadeståndslagen sägas ha inneburit en stor utvidgning av skadeståndsmöjligheterna för enskilda i stort.

Försäkringslösningar hade också att i större utsträckning komma att användas för att täcka diverse skador. Ett viktigt exempel på detta är lagreglerna om obligatorisk ansvarsförsäkring för bilister (föregångaren till nutida TSL)

⁹¹ Bengtsson Skadestånd vid felaktig myndighetsutövning 2 (1975), s. 127–128.

⁹² B. Bengtsson, s. 122 st.2.

⁹³ Prop. 1972:5 s. 337 st.1.

⁹⁴ Prop. 1972:5 s. 349 st. 2.

⁹⁵ Prop. 1972:5 s. 111 st.2, s. 181 st., s. 215-216 Bl.a. gällde tidigare enligt praxis att bara anställda i arbetsledande ställnings agerande, eller de som fått arbetsledande uppgifter delegerade på sig, kunde göra arbetsgivaren skadeståndsskyldig. De nya reglerna utökade principalansvaret till alla anställda, en betydande utökning.

trafikförsäkringen som täckte de flesta skador uppkomma av biltrafik.⁹⁶ Den nya socialförsäkringen kom också att täcka kostnaden för en mängd personskador hos individerna,⁹⁷ samtidigt som de alltmer utbredda (dock frivilligt tecknade) sakförsäkringarna och hemförsäkringarna kom att i allt större utsträckning täcka saksador.⁹⁸

Mot en slags skada var det dock inte möjligt för enskilda att ha försäkringskydd emot; rena förmögenhetsskador. Detta då dessa skador ansågs som så oberäkneliga i sin natur. För denna typ av skador förväntades skadeståndsrätten alltjämt vara den viktigaste verktyget för att den enskilde skulle få kompensation.⁹⁹ Utredaren ansåg därför det särskilt viktigt att skadeståndsmöjligheten vid felaktig myndighetsutövning även gällde vid ren förmögenhetsskada.¹⁰⁰ Att utöka den enskildes rätt till skadestånd i dessa situationer var lagstiftarens uttalade syfte.¹⁰¹

2.3 1989 års lagändring

Sen de nya reglerna infördes 1972 kom de att de första åren ha liten praktisk betydelse då de än sålänge tillämpats sparsamt.¹⁰² Efter bara ett fåtal skadeståndsprocesser mot det allmänna under större delen av 1970-talet kom antalet processer mot slutet av 1970-talet och in på 1980-talet att öka betydligt.¹⁰³ En anledning till detta var att området för myndighetsutövning även utökats; Bland annat den reformerade socialtjänstlagen och den nytillkomna sekretesslagen utökade myndighetsutövningens område betydligt. I rättspraxis hade HD också fastslagit att tillsättandes av statliga tjänster utgjorde myndighetsutövning¹⁰⁴ Ett viktigt steg mot utökning av skadeståndsskyldigheten var även införandet av Förvaltningslagen 1986 med dess princip om *serviceskyldighet* i det allmännas verksamhet.¹⁰⁵

De begränsningar som införts i statens skadeståndsansvar kom dock att snabbt att kritiserats i litteraturen, framförallt av Bengtsson som tyckte att lagstiftaren var alltför restriktiv angående enskilds möjlighet att få skadestånd från det allmänna vid felaktig myndighetsutövning. Särskilt inskränkningarna i skadeståndsrätten som följde av SKL 3:3-8 kritiserades för att vara

⁹⁶ Prop. 1972:5 s. 34 st.3, s. 97–98. (reformerat lagförslag för detta kom också 1975.)

⁹⁷ Prop. 1972:5 s. 35 st.4, s. 84–85.

⁹⁸ Prop. 1972:5 s. 43 st.3.

⁹⁹ Prop. 1972:5 s. 99 st.2.

¹⁰⁰ Prop. 1972:5 s. 309,

¹⁰¹ Prop. 1972:5 s. 307, st.3.

¹⁰² Bengtsson, Skadestånd vid felaktig myndighetsutövning 2 (1975) s. 12–17, Skadestånd vid felaktig myndighetsutövning 1 (1975) s. 193,

¹⁰³ Bengtsson, det allmännas ansvar (1996) s. 12 st.2.

¹⁰⁴ Bengtsson, det allmännas ansvar (1996) s. 46 st.1.

¹⁰⁵ Bengtsson, det allmännas ansvar (1996) s. 33 st.2.

svårtillämpliga, svårförståeliga och innebära alltför sträng rättstillämpning mot den enskilde.¹⁰⁶

Reglerna om det allmänna skadeståndsansvar hade också kommit att synas mycket i den allmänna debatten; ofta rapporterades det om upprörande rättsfall där reglernas tillämpning lett till att enskilda gått miste om skadestånd.¹⁰⁷ Hos allmänheten hade det nu börjat bildats en kritisk opinion mot att de nuvarande skadeståndsreglerna på området ansågs vara otillräckliga.¹⁰⁸

Efter ett antal riksdagsmotioner i syfte att utöka det allmännas ansvar¹⁰⁹ tillsatte regeringen så 1989 en utredning för att utreda hur den enskildes rätt till skadestånd skulle kunna stärkas.¹¹⁰ Bertil Bengtsson fick uppdraget att utarbeta ett förslag som ledde fram till en promemoria. Förslaget blev DS 1989:12, som i det väsentliga föreslog att SKL 3:2 skulle ändras så att ”vid myndighetsutövning” skulle ändras till ”i samband med myndighetsutövning”, vilket skulle utöka tillämpningsområdet för SKL 3:2 betydligt. Bengtsson föreslog även att begränsningarna i SKL 3:3 – 5 skulle tas bort, standardregeln och passivitetsregeln skulle med andra ord avskaffas.¹¹¹

I efterföljande Proposition gick DepCh i huvudsak på Bengtsson linje, SKL 3:3-5 togs bort.¹¹² Formuleringen i SKL 3:2 angående myndighetsutövning behölls dock för tillfället. Detta då förslaget om att utöka vad som skulle ses som myndighetsutövning hade utsatts för massiv kritik från statligt och kommunalt håll eftersom man befarade stora kostnadsökningar om förslaget genomfördes. Särskilt av hänsyn till små kommuners ekonomi var DepCh här försiktig.¹¹³ Samtidigt menade DepCh att frågan om omfattningen av begreppet myndighetsutövning behövde utredas ytterligare, så att vissa händelser som idag inte sågs som myndighetsutövning, men fortfarande hade visst samband med detta, i framtiden skulle kunna falla in under den skadeståndsgrundande bestämmelsen.¹¹⁴

2.3.1 Standardregelns avskaffande

Att standardregeln i SKL 3:3 avskaffades motiverades både i utredningen och Propositionen av tre anledningar. För det första innebar regeln en dubbelprövning av vållandebedömningen, varför regeln svårbegriplig för den

¹⁰⁶ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996) s. 33 st.2.

¹⁰⁷ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996) s. 23 st.1-2. Två kända sådana fall är de om Lars Lorenius, Halvar Alvgard.

¹⁰⁸ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996) s. 23 st.2.

¹⁰⁹ LU 1986/87:2, LU 1986/7: 16, LU 1988/89: LU2.

¹¹⁰ Bengtsson, det allmänna ansvar (1996) s. 18-19.

¹¹¹ Ds 1989:12 s. 3.

¹¹² Prop. 1989/90:42 s. 1.

¹¹³ Prop. 1989/90:42 s. 7.

¹¹⁴ Prop. 1989/90:42 s. 12.

enskilde.¹¹⁵ För det andra verkade regeln ha haft liten acceptans hos allmänheten, och ett avskaffande av den skulle kunna öka allmänhetens förtroende för den offentliga sektorn.¹¹⁶ Slutligen menade DepCh att regeln var onödig, flera av de betänkligheter som regelns avsågs värna om borde redan kunna beaktas av domstolarna inom ramen för den vanliga vållandebedömningen.

DepCh och den särskilda utredaren intog här en annan inställning till domstolarnas bedömande verksamhet än vad DepCh haft i 1972 års Proposition. Här fanns ett större förtroende för att domstolarna skulle fatta rimliga, väl avvägda beslut rörande myndigheternas culpa, samt för att domstolarna även skulle ha tillräcklig förståelse och kunskap för förvaltningsarbetets särart för att kunna göra korrekta bedömningar. DepCh menar att domstolarna i många rättsfall även utan standardregeln existens skulle kommit fram till samma resultat.¹¹⁷ Till viss del medgav dock DepCh att myndigheternas ansvar skulle kunna komma skärpas i detta avseende. DepCh lyfter exempelvis tydligare än i 1972 års Proposition att bedömningen av myndighetens culpa bör göras från utifrån allmänhetens synvinkel, inte från branchpraxis. Men DepCh menade samtidigt rättsläget inte borde förändras nämnvärt.¹¹⁸

En ytterlig anledning till att Standardregeln avskaffades var även vara att de ekonomiska konsekvenserna av det allmännas skadeståndsskyldighet som man hade befarat för i 1972 års Proposition inte hade förverkligats. Skadeståndsmålen mot staten hade hittills varit färre än förväntat och handlat om förhållandevis små belopp. En mer generös inställning borde därför inte påverka statens finanser i någon nämnbar inriktning.¹¹⁹

2.3.2 Passivitetsregelns avskaffande

Passivitetsregeln hade sedan den infördes 1972 inte använts så mycket som befarats, dess praktiska betydelse hade inte varit så stor.¹²⁰ Det var mycket vanligare att exempelvis standardregeln hade åberopats i skadeståndsmålen än passivitetsregeln.¹²¹ Regeln hade i princip aldrig berörts i HD under den tid som den varit i kraft.¹²² JK hade däremot i flera avgöranden diskuterat passivitetsregeln och i vissa fall tillämpat den till den enskildes nackdel, i andra fall godtagit den enskildes ursäkt till varför de inte överklagat.¹²³

¹¹⁵ Prop. 1989/90:42 s. 13.

¹¹⁶ Prop. 1989/90:42 s. 14.

¹¹⁷ Prop. 1989/90:42 s. 15, jämför med Prop. 1972:5 s. 325 st.3. Se också Ds 1989:12 s. 34.

¹¹⁸ Prop. 1989/90:42 s. 13.

¹¹⁹ Prop. 1989/90:42 s. 6, Ds 1989:12 s. 16, 19.

¹²⁰ Prop. 1989/90:42 s. 18 st.4.

¹²¹ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996) s. 109 st.2, jämför med s. 59 st.2.

¹²² Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996), s. 109.

¹²³ Se Bengtsson det allmännas ansvar (1996) s. 109–110 redogörelse för praxis.

Både utredaren och DepCh framhöll att passivitetsregeln inte varit så praktiskt viktig, men att regeln uttryckte en viktig princip; överklagan av felaktiga beslut bör komma i första hand istället för en skadeståndstalan. Passivitetsregelns utformning var dock enligt utredaren alltför strängt mot den skadelidande.¹²⁴ Regeln gav inte domstolen möjlighet att beakta speciella eller ömmande omständigheter, vilket i flera fall ansågs skulle kunna leda till oskäliga resultat, vilket inte var önskvärt. DepCh delade utredarens åsikt.¹²⁵ Vidare menade DepCh att regeln var delvis onödig. Den försäkrades passivitet i form av ett uteblivet överklagande kan jämföras med ett medvållande till sin egen skada, varför denna omständighet även borde kunna beaktas enligt den allmänna jämningsbestämmelsen SKL 6:1. Ersättningen kunde sättas ned på denna väg. Fördelen med en sådan lösning var att man genom SKL 6:1 kunde ta hänsyn till sådana specifika och ömmande omständigheter i det enskilda fallet som gör att jämning helt eller delvis bör falla bort.¹²⁶ Risken för oskäliga resultat i enskilda fall minskade därför betydligt. Samtidigt var DepCh tydlig med att jämning som utgångspunkt även fortsättningsvis ska ske vid uteblivet överklagande utan godtagbar ursäkt. Att ett juridiskt ombud försummat att iakta överklagandetiden var inte en godtagbar ursäkt.¹²⁷ Att den skadelidande på goda grunder såsom att sakkunnig vän övertalat honom att ett överklagande skulle vara meningslöst kan i vissa fall anses som en godtagbar ursäkt.¹²⁸

Utredaren och DepCh föreslog således att passivitetsregeln helt skulle tas bort med förbehållet att jämningsregeln SKL 6:1 i framtiden skulle kunna användas på vissa fall som tidigare borde ha omfattats av passivitetsregeln.¹²⁹ Den allmänna jämningsgrunden i SKL 6:1 förväntades dock inte av DepCh ersätta medvållanderegeln fullt ut.¹³⁰ Skadeståndet förutspåddes jämkas i mindre omfattning än förut genom den nya bestämmelsen. Det står klart att DepCh och utredaren ser denna reform som en önskvärd förstärkning av den enskildes rättsställning.

Borttagandet av passivitetsregeln lämnades utan erinran av vissa remissinstanser men avstyrktes av vissa remissinstanser på det allmänna sidan såsom JK, Sveriges kommuner, Sveriges riksåklagare m.fl. Man menade att regeln trots sin ringa användning uttryckte en viktig princip kring förvaltningsrättsliga grundsatser som borde framgå i lagen.

¹²⁴ Ds 1989:12 s. 40

¹²⁵ Prop. 1989/90:42 s. 18 st.3.

¹²⁶ Prop. 1989/90:42 s. 19 st.2.

¹²⁷ Prop. 1989/90:42 s. 18 st.5.

¹²⁸ Prop. 1989/90:42 s. 19 st.1.

¹²⁹ Ds 1989:12 s. 41, Prop. 1989:42 s. 18.

¹³⁰ Se Prop. 1989/90:42 s. 27, DepCh kommentar över lagrådets yttrande.

Särskilt intressant är JK:s yttrande. JK menar att passivitetsregeln i motsats vad DepCh framhäver inte gick att jämnställa med en medvållanderegeln, rättstillämpningen av SKL 6:1 skulle därför förmodligen skilja sig rätt mycket från hur SKL 3:4 tillämpats. Detta instämde lagrådet med i sitt yttrande där de även framfördes kritik mot DepCh tolkning av rättsläget. SKL 6:1 skulle inte kunna ersätta passivitetsregeln i många olika typer av fall och som en konsekvens av detta skulle rättsläget ändras betydligt till den skadelidandes förmån. Möjligtvis skulle skadeståndsmöjligheten för de enskilda utökas i större utsträckning än vad DepCh räknat med.¹³¹ DepCh kommenterade Lagrådets uttalande med att hon i framtiden räknade med en mer restriktiv inställning till vad som ska ses som den enskildes medvållande,¹³² vilket rentav var önskvärt.

En viktig konsekvens av passivitetsregelns borttagande som inte diskuterades närmare i Propositionen eller utredningen var även att bevisbördans placering mellan det allmänna och den enskilde ändrades. Passivitetsregeln placerade nämligen automatiskt bevisbördan på den enskilde, som vid underlåtet överklagande förutsattes vara culpös sålänge han inte visade giltig anledning till sin underlåtenhet (exculperade sig).¹³³ Jämkningsregeln placerar dock bevisbördan för jämkning vid dessa fall på det allmänna – jämkning kräver i allmänhet att skadevållaren yrkar på det och även visar på culpöst handlande hos skadelidande. Detta kan nog ha större betydelse än vad lagstiftaren tror. Dispyter rörande myndighetsbeslut borde på grund av de ekonomiska beloppens ringa storlek många gånger kunna betraktas som småmål, där varken myndigheterna eller den enskilde har tid och kraft att lägga ner resurser på en gedigen utredning kring den andres vårdslöshet. Många gånger kan det säkert kosta det allmänna mer att utreda om förutsättningarna för jämkning föreligger än att betala ut fullt skadestånd. Att bevisbördans placering ändrades borde därför troligtvis (enligt mig) ha stor praktisk betydelse och i praktiken utgjort en stor anledning till den enskildes utökade skadeståndsmöjligheter.

2.4 1999 års lagändring

Som ovan redovisat ansåg både utredaren och DepCh att det var önskvärt att utöka området för vad som utgjorde myndighetsutövning, men det gjordes in vid 1989 års lagändring då den föreslagna förändringen där ansågs slå alltför brett.¹³⁴ En kommitté tillsattes istället i syfte att utreda detta. Fyra år senare presenterade SOU 1993:55, där utredaren bland annat föreslog att det skulle införas ett myndighetsansvar för felaktigt lämnade råd och upplysningar.¹³⁵

¹³¹ Prop. 1989/90:42 s. 26.

¹³² Prop. 1989/90:42 s. 27.

¹³³ Prop. 1972:5 s. 344,

¹³⁴ Se stycke 2.3 2 st.

¹³⁵ SOU 1993:55 s. 29

Lagstiftaren höll med och föreslog således i Proposition 1997/98 105 att ansvaret infördes genom en ny bestämmelse i SKL 3:3. Den 1 januari 1999 började myndighetsansvar för felaktiga råd och upplysningar gälla. Det var en betydelsefull förändring, många myndighetsåtgärder som inte hade klassificeras som myndighetsutövning men ändå hade offentligrättslig karaktär föll numera in under ett striktare ansvar jämförbart med ansvaret för felaktig myndighetsutövning. I övrigt ändrades inte SKL nämnvärt.¹³⁶

2.5 Jämkningsmöjligheten av skadestånd – allmän utveckling

Som framkommit tidigare fanns det även innan 70-talets stora skadeståndreformer möjlighet att jämka ett skadeståndskrav på grund av den enskildes medvållande, möjligheten till detta fanns inskrivet vid brottsskadestånd i 1864 års strafflag, vilken friskt tillämpades analogt i civilrättsliga situationer.¹³⁷ Enligt traditionell svensk rättspraxis från denna tiden behandlade domstolen jämkningsdiskussion främst genom att diskutera graden av skuld på ömse sidor. Domskälen fylldes därför ofta av en moraliserande diskussion om hur de olika parterna borde ha handlat för att ha gjort rätt. Parternas ekonomiska och sociala förhållanden påverkade inte bedömningen i någon större mån, om utfallet av medvållandediskussionen med kunna ses som oskäligt utifrån ovanstående faktorer brydde man sig mindre om.¹³⁸

Anledningen till gamla tiders hårda synsätt var delvis preventionstanken. Det fanns troligen en viss förväntning på att regeln skulle ha ett allmänt skadeståndsbegränsande syfte. Genom att fokusera på både skadelidandes och skadevållarens oaktsamhet ansågs man uppmuntra medborgarna till att i allmänhet leva ett aktsamt liv.¹³⁹ Vidare var uppfattningen att en sådan inställning var rättvis och stämde överens med allmänhetens rättsmedvetande, vilket ökade allmänhetens acceptans för regeln. Regeln ansågs hänga samman med den allmänna culparegeln.¹⁴⁰

Attityden till jämkning kom dock genom 1970-talets skadeståndsreformer att förändras. I några rättsfall samt i skadeståndsdiskussionen i stort mot slutet av 1960-talet och början av 1970-talet hade dessa grundtankar kommit att ifrågasättas.¹⁴¹ Genom 1972 års lagändring kom sedan en reform som förändrade jämkningsgrunden. Lagstiftaren ifrågasatte för det första i vilken mån principerna om medvållande egentligen hade en preventiv funktion på

¹³⁶ Prop. 1993:55 innehåller inga andra materiella ändringar.

¹³⁷ Se stycke 2.2

¹³⁸ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 17 st.1

¹³⁹ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 26

¹⁴⁰ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 27

¹⁴¹ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 30 och Prop. 1972:5 s. 83.

skadefallen. Människor borde väl ändå i allmänhet försöka undvika att deras egendom eller person blev skadad, oavsett om de skulle ses som medvållande eller inte.¹⁴² Men framförallt såg man numera att skadeståndets viktigaste funktion inte var prevention av skadefall eller rättvisa. Det var istället att ersätta socialt motiverade ersättningsbehov samt att placera förlusterna för skador på ett samhällsekonomiskt rationellt sätt.¹⁴³

Den största förändringen i synen på medvållande skedde i förhållande till personskadorna. Enligt Propositionen borde jämkning på grund av den enskildes medvållande vid denna skadetyper endast kunna ske i undantagsfall. Vid sak- och ren förmögenhetsskada var däremot attitydförändringen inte lika stor, här skulle jämkning på grund av den skadelidandes medvållande kunna fortsätta ske även vid vanlig culpa. Även äldre praxis vid denna situation borde således i viss mån kunna spela in.¹⁴⁴ Skillnaderna vid sak- och rena förmögenhetsskador var att numera borde även de ekonomiska och sociala förhållandena i större grad än tidigare få spela roll i jämkningsdiskussionen. Inte minst försäkringen eller de försäkringsmöjligheter som funnits hos parterna borde spela roll.¹⁴⁵ Bestämmelserna fördes in först i SKL 5:5, och sedan vid 1975 års lagändringar hamnade den i SKL 6:1. Regeln kombinerades också med SKL 6:2, om jämkning när skadeståndet blev oskäligt betungande för skadevållaren, samt med bestämmelsen SKL 3:6 som stadgade att parternas försäkring och försäkringsmöjligheter borde påverka jämkningsdiskussionen.¹⁴⁶

Efter 70-talets reformer har jämkningsreglerna SKL 6:1 och SKL 6:2 inte förändrats av lagstiftaren. De har dock återuppsatt i en stor mängd rättsfall, HD har många gånger fått uttala sig om bestämmelsernas närmare innebörd och hur de ska tillämpas i olika situationer. Bestämmelsen har även fått överta funktionen hos speciella jämkningsreglerna vid felaktig myndighetsutövning som inte längre finns. Rättsutvecklingen på området är således sedan några årtionden tillbaka driven av praxis.

En skillnad jämfört med 70-talet som har kunnat utläsas av praxis är att det numera inte bör ligga den skadelidande till last att han inte försäkrat sin egendom, trots att bestämmelsen SKL 3:6 alltså finns kvar. Inte heller bör det ligga honom till last att han inte upplyser skadevållaren om att viss egendom som skadevållaren får bruka är oförsäkrad.¹⁴⁷ Förklaringen kan ges av att det sedan skadeståndsbestämmelsernas infördes har tillkommit regler kring försäkringsbolagens regressrätt gentemot skadevållaren, enligt huvudregeln får

¹⁴² Prop. 1972:5 s 80-84.

¹⁴³ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 30, Prop. 1975: s. 131-100

¹⁴⁴ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 39 st.2.

¹⁴⁵ Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 41-42.

¹⁴⁶ SKL 3:6

¹⁴⁷ NJA 2017 s. 371 I rättsfallet rörde sakfrågan en skadad båt som inte var försäkrad av skadelidande

de överta skadelidandes anspråk enligt SKL och kan således regressa om skadevållaren varit culpös.¹⁴⁸ Skadevållarens position påverkas därför i teorin inte av att den skadade egendomen är oförsäkrad, varför det inte längre kan bli tal om jämkning på den grunden.¹⁴⁹

¹⁴⁸ FAL 7:9

¹⁴⁹ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021) s. 223 st. 4. Dock kan skadevållarens position i praktiken påverkas av att försäkringsbolagen kanske har en annan processbenägenhet än den typiska enskilde. Huruvida de är mer eller mindre processbenägna kan diskuteras, märk försäkringsöverenskommelsen.

3 Det allmännas skadeståndsansvar

3.1 Inledning

Den nuvarande skadeståndsbestämmelsen för det allmännas skadeståndsansvar vid myndighetsutövning är SKL 3:2, som stadgar i punkt 1 att *”Staten eller en kommun ska ersätta personskada, sakskada och ren förmögenhetskada, som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande stat eller kommun svarar”*¹⁵⁰

Bestämmelsen ställer upp tre rekvisit för att det allmänna ska bli skadeståndsskyldigt mot enskilda nämligen *skada, fel eller försummelse* samt *myndighetsutövning*. Som redovisats i stycke 1.3 gäller även här den allmänna grundsatsen att felet eller försummelsen behöver hänga ihop med skadan med adekvat kausalitet.¹⁵¹

Principen om att i vissa situationer jämställa statliga organ med privata rättssubjekt har behållits i nutidens skadeståndslag, där det allmänna i verksamhet som inte utgör *myndighetsutövning* likt enskilda näringsidkare svarar för vårdslöshet inklusive principalansvar enligt andra kapitlet SKL.¹⁵² Således har de i dessa fall inget ansvar för rena förmögenhetsskador som inte orsakats genom brott.

3.2 Myndighetsutövning

Som ovan redovisats i stycke 2.2.1 är rekvisitet *myndighetsutövning* centralt för SKL 3:2s tillämpning. Det är dock ibland ett svårhanterligt begrepp, inte helt enkelt att definiera. Då det är det rekvisitet som utmärker SKL 3:2 framför de andra allmänna skadeståndsbestämmelserna i kapitel 2 SKL vill jag dock tillägga något ytterligare om dess tillämpning. Vid dess tillkomst beskrevs begreppet i Propositionen som *”beslut eller åtgärder som ytterst är uttryck för samhällets maktbefogenheter eller, för att använda ett mer ålderdomligt uttryck, den statliga överhögheten över medborgarna i deras egenkap av samhällsmedlemmar.”* Det främsta kännetecknet var således karaktären av den offentliga *maktutövningen* i någon form. sedan dess har bilden av myndighetsutövning nyanserats, maktutövning är enligt Hellner numera endast en aspekt av vad som utgör myndighetsutövning.¹⁵³ Antalet allmänna

¹⁵⁰ SKL 3:2 p1

¹⁵¹ Se stycke 1.3 st.5

¹⁵² Se SKL 2:1 och jämför med SKL 3:2

¹⁵³ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021), s. 428 st.1, SOU 1993:55 s. 84-85 där maktutövningen är en av sex punkter som karakteriserar myndighetsutövning.

verksamheter som anses syssla med myndighetsutövning har sedan skadeståndslagens tillkomst även utökats, drivet av en utveckling i rättspraxis.¹⁵⁴

Sen dess tillkomst har även begreppet införts i flera andra rättsakter, framförallt i den nya förvaltningslagen när den infördes 1986, men även som en del av det reformerade staffrättsliga tjänstemannaansvaret som genomfördes 1976 och sedan skärptes 1989.¹⁵⁵ Trots att lagstiftaren velat ha en gemensam betydelse av begreppet myndighetsutövning tillämpades det förmodligen redan från början delvis annorlunda inom de olika fälten, då begreppet myndighetsutövning i de olika rättsakterna används med olika syften.¹⁵⁶ sedan rekvisitet myndighetsutövning numera tagits bort i förvaltningslagen finns den kvarvarande skillnaden av begreppets tillämpning framförallt mellan straffrätten och skadeståndsrätten. Fältet för vilken verksamhet som utgör myndighetsutövning i skadeståndsrättslig mening är rätt stort medans det i straffrättslig mening är smalare.¹⁵⁷

Myndighetsutövning kan sammanfattas som alla de handlingar som är typiska för det allmänna att utföra. I min fortsatta framställning kommer jag inte gå närmare in på detta utan utgå från rättsfall där domstolen konstaterat att myndighetsutövning föreligger.

3.3 Fel och försummelse

Det andra rekvisitet för skadeståndsansvar är *fel eller försummelse*, vilket även används i SKL 3:1 angående principalansvar. Det här begreppet ersätter det culperekvisit som annars vanligtvis gäller inom SKL, där begreppen oaktsamhet eller vårdslöshet istället används.¹⁵⁸ Vid bedömningen av fel eller försummelse är det enligt lagstiftaren angeläget att ta fasta på vissa särdrag som skiljer culpabedömningen i dessa fall från den culpabedömning som gäller enligt andra kapitlet SKL.¹⁵⁹ Det går att beskriva denna del av SKL 3:2 som

¹⁵⁴ NJA 2013 s. 1210 där det slogs fast att uppfyllandet av förvaltningslagen införda *serviceskyldigheten* för myndigheter utgjorde myndighetsutövning och att även brister i denna kunde vara skadeståndsgrundande enligt SKL 3:2.

NJA 2001 s. 755 där det framgick att åtgärder skolor vidtog eller underlät att vidta i sitt arbete kring elevers studiesociala situation för att motverka mobbning utgjorde myndighetsutövning.

NJA 2010 s. 27 när kommun i vissa fastighetsrättsliga frågor ansöker om köp eller tillstånd från annan myndighet bör kommunens åtgärder i process sedan ses som myndighetsutövning trots att de inte har någon makt att avgöra tillståndsfrågan

¹⁵⁵ Se BrB 20:1 samt FL 1986:223 14-26. Numera är begreppet borttaget i FL vars bestämmelser numera gäller för hela myndigheters verksamheter, se FL 2017:900

¹⁵⁶ SOU 1993:55 s. 79-80.

¹⁵⁷ Bengtsson, *Det allmännas ansvar* (1996), s. 39 st.2.

¹⁵⁸ Se SKL 2:1 och 2:2 osv.

¹⁵⁹ Bengtsson, *Det allmännas ansvar* (1996) s. 54, Prop. 1989/90:42 s.15.

en särskild culpabedömning som utgår från myndighetsutövningen speciella karaktär.

Trots att standardregeln togs bort 1989 står principen kvar att inte varje konstaterat fel av en myndighet alltid bör leda till skadeståndsansvar mot den enskilde.¹⁶⁰ Det avgörande är om felet är av sådan allvarlig grad att det bryter mot vad allmänheten kan förvänta sig av myndigheten i den givna situationen.¹⁶¹ Prövningen ska göras objektivt av domstolen och ta hänsyn till myndighetens särdrag.

Det allmänna ansvarar vidare för anonyma och kumulerade fel. En skadelidande behöver inte visa att en enskild myndighetspersons varit vårdslös, det räcker med att visa att myndigheten som helhet agerat felaktigt för att skadeståndsansvar ska utgå.¹⁶²

Vad avgör då om myndighetens fel utgör ett skadeståndgrundande fel? För det första bör det i bedömningen vägas *storleken och riskerna* kopplade till myndighetsärendet ifråga. Om fel i ärendet riskerade att orsaka stora skador på den enskildes person eller egendom, desto större krav ställs på noggrannhet och nit från myndighetens sida. Om ärendet däremot bara kan få bagatellartade konsekvenser för den enskilde bör culpabedömningen inte bli lika sträng.¹⁶³ En effekt av detta är vissa myndigheter som i sitt arbete regelmässigt företar för enskilda relativt ingripande åtgärder som regel bör bedöms utifrån en strängare culpatröskel. *Myndighetstypen* får således påverka på culpabedömningen. Bengtsson anger att särskilt stränga krav får ställas på domstolar, åklagare, länsstyrelser och kronofogdar samt på centrala statliga myndigheter, samtidigt som det finns anledning att bedöma kommunala organ särskilt i mindre kommuner utifrån en mildare culpabedömning.¹⁶⁴ Att kommuner skulle kunna hävda bristande resurser som förmildrande omständighet är dock tveksamt.¹⁶⁵

För det andra är det vidare av betydelse vilken slags fel myndigheten har begått. Vid *felaktig rättstillämpning* gäller generellt att domstolarna ser strängt på de fall när myndigheten begått tydliga eller klara fel, exempelvis när de missat att tillämpa en lagregel eller tolkat den uppenbarligen felaktigt. Detta utlöser som regel skadeståndsansvar.¹⁶⁶ Det ses dock som mildare om myndigheten gjort en *felaktig bedömning* i en i högsta grad skönsmässig fråga,¹⁶⁷

¹⁶⁰ Se stycke 2.3

¹⁶¹ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996) s. 54-55.

¹⁶² Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021), s. 439 st.1

¹⁶³ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996), s. 56

¹⁶⁴ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996), s. 56

¹⁶⁵ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021) s. 437 st.4,

¹⁶⁶ Bengtsson & Strömbäck, SKL – en kommentar (2022) s. 114.

¹⁶⁷ Bengtsson, Det allmännas ansvar (1996), s. 56.

exempelvis huruvida en avlägsen granne berördes av ett planerat nybygge och därför borde få yttra sig om bygglovets eller inte.¹⁶⁸ Myndigheten får här ett visst utrymme för att agera felaktigt utan att det nödvändigtvis ses som ett skadeståndsgrundande fel.

Vid myndighetskontroll kan vidare bedömningen av myndigheten culpa i vissa fall mildras av huruvida kontrollansvaret mellan myndigheten och den enskilde var delat.¹⁶⁹

När det kommer till felaktigt lämnade upplysningar och råd från en myndighet är det slutligen avgörande huruvida rådet var specifikt eller allmänt hållet, huruvida det skett skriftligen eller muntligen, om det hade samband med tjänstemannens tjänsteutövning samt huruvida rådet eller upplysningen hörde samman med myndighetens specialområde eller inte.¹⁷⁰ Om en tjänsteman lämnar råd om hur något helt annorlunda organ kan tänkas agera bör det som regel ses som mildare än om han informerar om hur hans egen myndighet ser på saken.¹⁷¹ De flesta av dessa fall torde numera täckas av bestämmelsen SKL 3:3.¹⁷²

3.4 Ren förmögenhetsskada

Som tidigare redovisats kommer jag främst ta upp rättsfall rörande rena förmögenhetsskador men även till viss del beröra sakskadorna.¹⁷³ För dessa skadetyper sker skademätningen och även jämkningen utifrån samma paragrafer och väsentligen på samma sätt.¹⁷⁴ En skillnad är dock att ersättningen för en sakskada möjligtvis kan jämkas om det är skäligt utifrån föreliggande försäkringsmöjligheter enligt SKL 3:6, vilket inte är fallet med rena förmögenhetsskador. Som ny praxis visat bör dock det faktum att en person inte försäkrat egendom som vanligtvis brukar försäkras inte ligga honom till last som medvällande.¹⁷⁵ Möjligtvis har HD har i praktiken satt SKL 3:6 ur spel.¹⁷⁶

¹⁶⁸ NJA 2010 s. 112.

¹⁶⁹ Bengtsson & Strömbäck, SKL – en kommentar (2022), s. 118 st.3.

¹⁷⁰ Bengtsson & Strömbäck, SKL – en kommentar (2022), s. 118.

¹⁷¹ Bengtsson & Strömbäck, SKL – en kommentar (2022), s. 114.

¹⁷² SKL 3:3.

¹⁷³ Se stycke 1.4

¹⁷⁴ SKL 3:2, SKL 6:1 2st.

¹⁷⁵ Se stycke 2.6 st.6.

¹⁷⁶ Regeln har som helhet fått minskad betydelse sedan försäkringsbolagen fått utökad regressrätt mot skadevällaren, se stycke 2.6 Man kan därför fråga sig betydelsen av att SKL 3:6 finns kvar, det är möjligt att den numera bara finns för de få fall där en försäkrad egendom skadas av ringa oaktsamhet från myndigheternas sida, men den försäkrade av någon anledning väljer att rikta skadeståndsanspråk mot myndigheten istället för att plocka ut försäkringsersättning. I de fallen kan möjligtvis domstolen anse det som mest skäligt att jämkna skadeståndet och att skadan stannar på försäkringsbolaget istället för på det allmänna.

Eftersom det allmänna enligt SKL 3:2 ska ersätta både rena förmögenhetsskador och sakskador uppkommer inte samma behov av att definiera skadetyper som annars kan finnas inom SKL. Enligt SKL 2:2 ersätts nämligen bara skadestånd för ren förmögenhetsskada vid brottslig handling, skadetyper kan exempelvis vid en skadeståndssituation mellan två privatpersoner vara helt avgörande för huruvida skadan är ersättningsgill eller inte.¹⁷⁷ Även om skadedefinitionen inte är lika avgörande vid skadestånd enligt SKL 3:2 anser jag dock att det utifrån rättstekniskt och rättsteoretiskt intresse är viktigt att slå fast huruvida skadan är en sakskada eller en ren förmögenhetsskada.

I SKL finns således en legaldefinition av ren förmögenhetsskada; ”*Med ren förmögenhetsskada förstås i denna lag sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med att någon lider person- eller sakskada*”.¹⁷⁸ Utifrån definitionen kan vi således förstå att exempelvis utebliven vinst hos ett företag därför att en viss maskin förstörts bör anses som en följdskada till en sakskada, eller för en s.k. allmän förmögenhetsskada vilket användes mycket i äldre praxis och doktrin.¹⁷⁹ Som ren förmögenhetsskada klassificeras även exempelvis annan utebliven vinst, förlust för att en förmögenhetstillgång blivit värdelös på annat sätt än att egendomen fysiskt försämrats,¹⁸⁰ skadeståndskrav från tredje man och så vidare. Dock framgår av betoningen på *ekonomisk skada* att lagstiftaren utesluter vissa typer av ideella skador som vore svåra att beräkna i pengar; skadan måste vara konkret och ekonomiskt mätbar.¹⁸¹

Av intresse i sammanhanget är att lagstiftaren tidigare ville begränsa det allmännas ersättningsskyldighet för de rena förmögenhetsskadorna genom den gamla bestämmelsen i SKL 3:5. Bestämmelsen som infördes i samband med SKL 3:2 genom Proposition 1972:5 stadgade att ersättningsskyldigheten för den rena förmögenhetsskadan utebliven vinst bara borde ersättas av det allmänna utifrån skälighet.¹⁸² Syftet med bestämmelsen torde ha varit statsfinansiella samt utgå från tankar om riskfördelning på företagen.¹⁸³ Som ovan redovisats torde rena förmögenhetsskador vara den vanligaste skadetyper vid felaktig myndighetsutövning.¹⁸⁴ Bestämmelsen togs bort 1989 med motiveringen att enskilda skulle få större rätt till skadestånd, oron för höga skadeståndskrav mot det allmänna visat sig obefogad samt att regeln var svårtillämplig och inte använts i praxis.¹⁸⁵

¹⁷⁷ SKL 2:2

¹⁷⁸ SKL 1:2

¹⁷⁹ Kleineman, Ren förmögenhetsskada (1987), s. 134 st.2.

¹⁸⁰ Bengtsson & Strömbäck, SKL - en kommentar (2022), s. 52.

¹⁸¹ Bengtsson & Strömbäck, SKL – en kommentar (2022), s. 50 st.2.

¹⁸² Se Prop. 1972:5 s 4

¹⁸³ B. Bengtsson, skadestånd vid felaktig myndighetsutövning 2, (1975) s. 135.

¹⁸⁴ Se stycke 1.4.

¹⁸⁵ Prop. 1989:42 s. 19-21

Utifrån får vi därför utgå ifrån att även utebliven vinst för företag och enskilda ersätts vid felaktig myndighetsutövning. Jag tror dock att det allmänna inte behöver oroa sig alltför mycket, det grundläggande kravet på adekvat kausalitet mellan felet och skadan borde även i dessa fall begränsa skadeståndsskyldigheten för alltför långtgående skadeståndskrav vid utebliven vinst.

3.5 Hantering av skadeståndsärenden

Det kan vara värt att komma ihåg att en stor del av alla inträffade skador i allmänhet ersätts via olika försäkringar. Så är fallet även med skadestånd vid felaktig myndighetsutövning; Sveriges kommuner har som regel tecknat en kommunförsäkring vilket inkluderar en ansvarsförsäkring som täcker deras skadeståndsansvar.¹⁸⁶ Ansvarsförsäkringen brukar som regel också förse kommunerna med hanteringen av skadeärendena inklusive diskussion och förlikning med de skadelidande. Då en stor del av förvaltningen och myndighetsutövningen sker på kommunal nivå löses således många tvister som avser felaktig myndighetsutövning av försäkringsbolagen. En från min synvinkel tråkig konsekvens av detta är att tillgången till rättspraxis blir mager, och därmed inte kan bidra till rättsutvecklingen på området.

Situationen är annorlunda vid felaktigheter hos de statliga myndigheterna. Dessa har som regel ingen ansvarsförsäkring.¹⁸⁷ Om skadeståndsanspråk inte löses av att myndigheten självmant förlikar och utger skadestånd blir det en tvist och här företräds de statliga myndigheterna av JK i fall felaktigheten handlar om ett felaktigt beslut. I andra fall företräder myndigheten sig själv.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Detta enligt min egen undersökning där jag undersökt ett axplock av Sveriges kommuner. Stockholms, Göteborgs, Malmö, Lunds, Landskrona, Uppsala, Umeå, Gävle för att nämna några. Listan är inte uteslutande, jag har inte hittat en enda kommun som verkar sakna en ansvarsförsäkring.

¹⁸⁷ Förordning 1995:1300 4-5§

¹⁸⁸ Förordning 1995:1301.

4 Jämkning vid felaktig myndighetsutövning

4.1 Jämkning

4.1.1 Inledning

Den allmänna jämningsparagrafen återfinns således i SKL 6:1. Den stadgar att för sak- och rena förmögenhetsskador kan jämkning av skadeståndet ske ”om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan”. Bestämelsen ställer upp två rekvisit för att jämkning ska kunna komma i fråga, nämligen den skadelidande först varit *vållande*, samt att detta vållande *medverkat* till skadan med adekvat kausalitet.

Som framgått i den historiska tillbakablicken har den allmänna jämningsgrunden SKL 6:1 varit menad att delvis överta funktionen hos de gamla begränsande specialregleringarna av myndighetsskadestånd, *standardregeln* och *passivitetsregeln*. Standardregeln skulle övertas genom att domstolen vid prövning av vållande hos myndigheten skulle ta hänsyn till myndighetsutövningens speciella förutsättningar och karaktär. Principerna bakom passivitetsregeln skulle övertas genom tillämpningen av SKL 6:1 där passivitet i form av att den skadelidande underlåtit att överklaga ett beslut kan ses som medvållande. Det uttalades samtidigt att SKL 6:1 inte avsåg att överta dessa reglers användning fullt ut, jämkning av myndighetsskadestånd förväntades även ske i färre fall än tidigare.¹⁸⁹

4.1.2 Grundförutsättningen för jämkning vid medvållande

Gällande det första rekvisitet, *vållande*, kan det jämföras det med en vanlig culpa-bedömning likt prövningen av skadevållarens culpa i första steget, såsom sker vid SKL 2:1, 2:2, 2:3 samt 3:1, 3:2. Att bedömningen bör vara lika är också en tanke i SKL, i den ursprungliga Propositionen beskrivs att termen vållande genom hela SKL ska användas ”i en neutral betydelse som beteckning på sådant handlande av en enskild person som över huvud taget kan utlösa skadeståndsansvar för honom.” DepCh verkar vidare mena att vållandebegreppet i allmänhet bör tillämpas objektivt, det vill säga bara de objektiva förutsättningarna ska avgöra huruvida den skadelidande varit vållande. *Uttrycket har den betydelsen även här (vid medvållande)*¹⁹⁰ Eventuella subjektiva förutsättningar hos skadelidanden som gör att dennas

¹⁸⁹ Se stycke 2.4

¹⁹⁰ Prop. 1972:5 s. 583.

handlande ter sig mer skäligt får tillmätas betydelse i ett senare skede, som vid en efterföljande skälighetsbedömning av lämpligheten med jämkning eller som en ömmande omständighet i övrigt. Denna uppfattning att vållandebegreppet i allmänhet har denna objektiv betydelse delas också av doktrinen, likaså råder enighet om att medvållandebegreppet bör förstås på motsvarande sätt.¹⁹¹

Förutom att skadelidande ska ha varit vållande krävs som en grundförutsättning för jämkning att medvållandet faktiskt också *medverkat* till skadan. Vad som anses medverkat utvecklas däremot inte i Propositionerna,¹⁹² inte heller berörs det vad jag kan se närmare i doktrinen. Det naturliga blir då att förstå medverkande enligt gängse juridiskt språkbruk; medverkat bör då förstås som att det culpösa beteendet måste varit en nödvändig följd i orsakskedjan som leder fram till att själva skadeföljden skulle inträda. Här torde då även gängse skadeståndsrättsliga principer om adekvat kausalitet gälla,¹⁹³ Som huvudregel torde det vidare vara samma krav på adekvat kausalitet mellan skadelidandes agerande som mellan skadevållarens agerande och skadan.¹⁹⁴

Något intressant är att vissa typer av handlingar skulle kunna ses som vållande av skadevållaren men samma handlingar skulle inte ses som medvållande av den skadelidanden, och vice versa. Detta kan tyckas vara motsägelsefullt då begreppen som ovan redogjorts för ska användas på samma sätt, men egentligen är det en naturlig följd av parternas ofta diametralt motsatta position. I regel befinner sig skadevållaren och skadelidande på motsatta sidor i situationen och skadelidande kan därför vanligtvis företa en helt annan typ av handlingar för att vålla eller förvärpa skadan än skadevållaren.¹⁹⁵ Handlingar och beteenden som skadar eller riskerar att skada personen själv eller dennas egendom är exempelvis som regel tillåtna i vårt samhälle, men däremot är inte dessa handlingar(skadeståndsrättsligt) tillåtna när de företas i en medvållandesituation.¹⁹⁶ Som kommer redovisas nedan finns exempelvis i vår rättsordning en diametralt olika syn på skadevållarsidan och skadelidarsidan angående passivitet.¹⁹⁷

Då vållande och medvållande så ofta manifesteras i olika typer av handlingar är det svårt att dra några meningsfulla slutsatser kring huruvida domstolen är strängare i bedömningen av skadelidandes handlande jämfört med

¹⁹¹ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 63 st.2.

¹⁹² Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 63 st.3.

¹⁹³ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 95.

¹⁹⁴ NJA 2017 s. 731 p 21

¹⁹⁵ Mer om det i stycke 4.4

¹⁹⁶ Dock kriminaliserat med självmord, droganvändning, start av brand samt mycket regler kring fastigheter som kan hindra förstörelse av denna.

¹⁹⁷ Se stycke 4.1.5

skadevållarens handlande. Det rör sig väsentligen om två helt olika bedömningar. Detta verkar även vara Bengtssons uppfattning.¹⁹⁸ En intressant aspekt som lyfts i doktrinen är dock att det finns vissa motivuttalande i samband med införandet av SKL 6:1 som tycks tyda på att domstolarna i medvållandebedömningen av i alla fall personskada bör se det som graverande om den skadelidandes medvållande även har riskerat att skada andra.¹⁹⁹ Rörande sak- och rena förmögenhetsskador har DepCh dock inte velat förändra rättsläget kring vilken typ av situationer som ska ses som medvållande, utan överlämnar detta till praxis.²⁰⁰

4.1.3 Särskilt om passivitet

Passivitet, eller underlåtenhet att göra något, medför i allmänhet sällan skadeståndsskyldighet inom den utomobligatoriska skadeståndsrätten. Skadeståndsskyldighet förutsätter däremot som huvudregel att en skadevållare företagit en positiv handling.²⁰¹ Undantagen till detta är dock många. För det första är skyldighet att handla i flera fall föreskrivet i lag eller annan författning,²⁰² för det andra har den som genom positiv handling skapar en fara även en handlingsplikt att även försöka förebygga skador som annars riskerar att uppkomma.²⁰³ För det tredje stadgar avtal ofta en handlingsplikt, i första hand mot din medkontrahent men i vissa fall kan avtalsbundenhet att genomföra en handling mot din medkontrahent även skapa en skadeståndsskyldig gentemot tredje man om inte handlingen genomförts.²⁰⁴

Slutligen beskrivs det som att personer utöver detta i vissa situationer har en handlingsplikt, särskilt det allmänna som anses ha en handlingsplikt mot allmänheten i flera situationer.²⁰⁵ Områdena för detta synes dock bestämmas ur domstolens praxis²⁰⁶ och det är svårt att upprätta några generella regler. Sammanfattningsvis tolkar jag det som att om underlåtenheten att handling inte rymms inom ramen för ett avtal, en faroskapande handling eller en föreskrift så kan underlåtenheten inte heller medföra en skadeståndsskyldighet.

¹⁹⁸ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 63–64. Se dock undantaget för vissa samverkansskador.

¹⁹⁹ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 64 st.2, Prop. 1975:12 s. 133 är motivuttalandet.

²⁰⁰ Prop. 1972:5 s. 583, Prop. 1975:12 s. 131.

²⁰¹ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021), s. 109

²⁰² SKL 2:6, 26 § väglagen, 2-3§ lagen om gatuhållning och skyltning, FB 6:2 2st.osv.

²⁰³ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021), s. 111, NJA 1935 s. 636.

²⁰⁴ Se NJA 1972 s. 296 som rörde kommuns skyldighet gentemot det allmänna, NJA 1932 s. 154 som rörde spårvägsföretags skyldighet att sätta upp skyddsanordningar samt NJA 1986 s. 712 som rörde produktansvar och tillverkarens ansvar gentemot medkontrahents medkontrahent.

²⁰⁵ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021) s. 110.

²⁰⁶ NJA 2013 s. 145 där domstolen ansåg att vårdnadshavarnas uppsynsplikt över barnet även kunde utsträckas till andra som hade barnet i sin vård.

I medvållandesituationer utgörs däremot ofta den skadelidandes culpösa handlande av passivitet, vilket vi snart ska se i praxis. Mycket talar för att området för en culpös passivitet sträcker sig mycket längre i en medvållandesituation än för en skadevållare i en skadeståndssituation. Frågan är särskilt angelägen i skadeståndssituationer för felaktig myndighetsutövning; Bengtsson menar att skadans storlek i dessa fall främst är beroende av i vilken mån den skadelidande handlat för att begränsa sin skada.²⁰⁷

Rörande underlåtenhet att överklaga felaktiga beslut fanns tidigare redovisats passivitetsregeln. Enligt Bengtsson innebar passivitetsregeln först och främst en skyldighet för enskilda att *bevaka sina ärenden* hos myndigheterna så att han exempelvis inte missar sin tidsfrist för att överklaga. Detta innebar att vara tillgänglig för information, bevaka kommunicerade angivna tidsfrister²⁰⁸. Om ärendet var av stor vikt, ekonomisk eller annat för den enskilde ansågs detta motsvarande större bevakningsplikt men om det däremot var ett rutinärendet av mindre vikt kunde mindre bevakning anses ursäktad.

För det andra var den enskilde skyldig att undersöka *huruvida det går att söka ändring i beslutet*. Detta innebar för det första en skyldighet att undersöka huruvida *beslutet gått den enskilde emot*. Att den enskilde borde förstått att beslutet gick honom emot förutsattes hen i de flesta situationer förstå,²⁰⁹ men om felet berodde på otillräcklig rättstillämpning eller på en omständighet som myndigheten men inte den enskilde kände till kunde passiviteten vara ursäktlig på den här punkten.

För det andra innebar det att den enskilde var skyldig att undersöka hur beslutet skulle kunna överklagas. Som regel var okunskap om de juridiska möjligheterna inte en giltig anledning att försumma denna plikt. Dock utgår motiven här från någorlunda normala beslut, om beslutet däremot krävde något speciell form av överprövandemetod bedömdes den enskildes okunskap om detta som mildare. Exempelvis nämns att okunskap om möjligheten av resning till högsta domstolen bör ses mildt.²¹⁰ Om myndigheten meddelat att beslutet inte går att överpröva eller att något sådant vore fruktlöst kunde även detta utgöra giltig anledning till passiviteten, likaså om klagomöjligheten tillkommit med relativt ny lagstiftning²¹¹ Även subjektiva omständigheter hos den enskilde kan påverka som sjukdom.²¹²

Sen passivitetsregeln tagits bort har jämningsmöjligheten på grund av uteblivet överklagande delvis minskats. Bedömningen av culpa bör nu inte

²⁰⁷ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975), s. 1

²⁰⁸ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975), s. 32.

²⁰⁹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975), s. 33 st.2.

²¹⁰ Prop. 1972:5 s. 526

²¹¹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975) s. 3

²¹² Prop. 1972:5 s. 526

längre heller bedömas utifrån de relativt fasta kriterierna som redovisats ovan, som kommer direkt från Propositionen stycke om tillämpningen av passivitetsregeln.²¹³ Istället bör den fria culpabedömningen som ställs upp i SKL 6:1 användas. Det finns dock inga skäl att vid medvållandebedömning utifrån den fria culpaprövningen som aviseras i SKL 6:1 frångå de bedömningspunkter som redovisats ovan. De lär alltså vara relevanta för att bedöma i vilken grad jämkning bör komma ifråga enligt SKL 6:1 på grund av den enskildes passivitet att överklaga.

En annan sorts passivitet är underlåtenhet att begära rättelse av felskrivning, felräkning eller liknande. Det handlar om fal där ett myndighetsbeslut inte går den enskilde emot men det på grund av myndighetens förbiseende uppstår misstag i handlingarna, felräkningar, felstavningar, missförstånd och dylikt. Dessa fall ansågs redan tidigare falla utanför passivitetsregelns tillämpningsområde och in under den allmänna jämkningsregeln.²¹⁴ Även i dessa fall spelar det roll i culpabedömningen hur lätt felet varit att upptäcka för den enskilde samt hur stor betydelse den felande uppgifter har för hans ärende. Desto större betydelse desto större skyldighet för den enskilde att påpeka felet för att inte ses som medvållande.²¹⁵

4.1.4 Passiv identifikation

Till skillnad från vad som gäller vid personskada så är det vidare vid sak- och rena förmögenhetsskador inte bara den skadelidandes egna medvållande som kan utgöra grund för jämkning, även en annan persons medvållande kan här vägas in som en jämkningsgrund. Kravet är att denna persons medvållande anses tillhöra den *skadelidandes sida*.²¹⁶ Denna företeelse kan även kallas *passiv identifikation*. Grunden för denna utvidgning av medvållandekretsen bör först och främst förstås som en spegling av det långtgående principalansvar som infördes med SKL:s tillkomst 1972. I samband med att arbetsgivaren fick långtgående ansvar för de anställdas skadevållande handlingar ansågs det även som rätt och naturligt att en skadelidande arbetsgivare skulle få stå skadorna för de anställdas eventuella medvållande till en skada som drabbar arbetsgivaren.²¹⁷ Principalansvaret kallades för övrigt i Propositionen på vissa stycken för *aktiv identifikation*.²¹⁸

Kretsen av människor vars handlande kan utgöra medvållande enligt principen om passiv identifikation bör som huvudregel sträcka sig lika långt som

²¹³ Se stycke 2.3.2

²¹⁴ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975), s. 71

²¹⁵ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975), s. 72

²¹⁶ Jämför SKL 6:1 1 st.mot 2 st

²¹⁷ Prop. 1972:5 s. 528

²¹⁸ Prop. 1972:5 s. 528

kretsen arbetsgivaren har principalansvar för.²¹⁹ Kretsen av de som kan orsaka jämningsgrundande handlingar och anses tillhöra skadelidandes sida enligt principen passiv identifikation kan dock även sträcka sig ännu längre än principalansvaret, som bara gäller arbetstagare och i viss mån de barn en person har vårdnaden för.²²⁰ Bengtsson menar att i alla fall vid sakskadorna borde även familjemedlemmar eller andra närstående till den skadelidande kunna anses medverkande till skadan, inklusive sammanboende och inneboende.²²¹

Bengtssons resonemang stämmer överens med synsättet på identifikation i FAL.²²² Det är enligt min mening även rimligt att skadeståndsrätten och försäkringsrätten följs åt i denna fråga, då många skador idag ersätts av försäkringsbolag och många skadeståndsmål drivs av skadelidandens försäkringsbolag som för en regresstalan. Om ett försäkringsbolag inte utgivit full ersättning till en skadelidande på grund av medvållande på den skadelidandes sida borde inte samma försäkringsbolag kunna yrka fullt skadestånd från skadevållaren. Även i skadeståndsmålet borde vållande på skadelidarsidan sätta ned ersättningen i motsvarande mån.

När det kommer till juridiska personer, bör även de i situation av *vårdnad av skadelidandens egendom* kunna anses vara medvållande till skadan genom principen om passiv identifikation.²²³ Även i vissa andra fall borde självständigt anlitate juridiska personers oaktsamhet kunna ligga skadelidande till last, men rättsläget här är inte alls lika klart som vid vårdnad av egendom.²²⁴ Det bör möjligtvis krävas att ett anlitat företags oaktsamhet bara bör anses tillhöra den skadelidandes sida i kvalificerade fall, när oaktsamheten har ett tydligt samband med de uppdrag de anlitats för. Ett exempel som lyfts av Bengtsson är när en fastighetsägare anlitat ett hantverksföretag som ska genomföra renoveringar i en lägenhet ser att hyresgästen där glömde att stänga av vattenkranen. Om detta orsakar fastighetsägaren vattenskada bör det anlitate företagets underlåtenhet att stänga av vattenkranen anses som oaktsamhet tillhörande den skadelidandes (fastighetsägarens) sida. I andra fall borde det anlitate företagets oaktsamhet inte anses tillhöra den skadelidandes sida.²²⁵

Det går vidare att diskutera om andra än skadelidanden kan anses som medvållande till skadelidandens rena förmögenhetsskador.²²⁶ FAL 4:8 utgår enbart från att identifikation sker vid sakskadorna på egendom. Å andra sidan

²¹⁹ Prop. 1972:5 s. 582, 587.

²²⁰ FB 6:2

²²¹ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1975), s. 156-157.

²²² FAL 4:8

²²³ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 158.

²²⁴ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021), s. 111 st.2

²²⁵ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982) s. 157 st.2.

²²⁶ FAL 4:8 st.1 st.2

utgår jämkningsbestämmelsen i SKL 6:1 från att sak- och rena förmögenhets- skador ska behandlas lika. Det är möjligtvis svårt att se en situation där en familjemedlem eller en som vårdar någons egendom skulle kunna vara med- vållande till denna persons rena förmögenhetsskada.

Det specialfall som är mest relevant för mig i min uppsats är i vilken mån försumlighet av ett anlitat juridiskt ombud kan ses som medvållande tillhö- rande den enskildes sida. Det är nämligen inte ovanligt att den enskilde un- derlätit att överklagat ett felaktigt beslut trots att den företrätts av ett juridiskt ombud.

Historiskt ansågs att en sådan identifikation borde ske vid bedömning av huruvida den enskilde haft giltig anledning att inte överklaga enligt den tidi- gare nämnda *passivitetsregeln*.²²⁷ Om en enskild anlitat en jurist i sitt ärende uttalades i Propositionen att bedömningen fick göras utifrån huruvida juristen gjort vad som förväntats utifrån dennes förutsättningar.²²⁸ Även utöver de fall som faller in under passivitetsregelns område talar mycket för att man i all- mänhet bör tillskriva den enskilde misstag från dennes ombud,²²⁹ detta var uppfattningen i den ursprungliga utredningen.²³⁰ Bengtsson vill dock här in- skränka den passiva identifikationen till att gälla bara allvarliga fel från om- budet, med motiveringen att den enskilde inte ska drabbas av ombudets för- sumlighet i en medvållandesituation om han inte också utan tvekan i en senare process kan kräva ombudet på skadestånd för samma fel.²³¹

Som redovisats ovan togs passivitetsregeln bort 1994 med tanken att SKL 6:1 delvis skulle vara dess ersättare.²³² Det vore naturligt att som utgångspunkt anta att de fall av uteblivet överklagande som numera ska jämkas enligt SKL 6:1 även bör lyda under den gamla principen om juridiska ombuds passiva identifikation. Samtidigt var syftet med borttagandet 1994 att skadelidandes ställning mot det allmänna skulle förbättras.²³³ DepCh till 1989 års lagändring instämde även i Bengtssons uppfattning att ett ombuds oaktsamhet bara bör ligga den skadelidandes sida till last om samma skadelidande kan få ut ersätt- ning från ombudet för försumligheten.²³⁴ Således talar det mesta för att ett juridiskt ombuds försumlighet numera bara bör tillskrivas den enskildes sida i kvalificerade fall.

4.1.5 Graden av jämkning

²²⁷ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2 (1975), s. 30

²²⁸ Prop. 1972:5 s. 525.

²²⁹ Bengtsson, Skadestånd vid myndighetsutövning 2(1975), s. 63

²³⁰ SOU 1958:43 s. 96.

²³¹ Bengtsson, Skadestånd myndighetsutövning 2 (1975), s. 63

²³² Se stycke 2.3.2

²³³ Se stycke 2.3.2

²³⁴ Prop. 1989:42 s. 19 st.2.

Efter att ha slagit fast vållande och medverkan med adekvat kausalitet även på skadelidarsidan kan domstolen gå vidare och överväga graden av jämkning. Jämkningsparagrafens tredje stycke lyder: ”Jämkning av skadeståndet ska ske efter vad som är skäligt med hänsyn till vållandegraden på ömse sidor och omständigheterna i övrigt” Här avser stycket således att domstolen efter att de konstaterat medverkande vållande på båda sidor ska göra en jämförelse mellan parternas vållande.

Bengtsson menar att vållandegraden också kan kallas skuldgraden, då detta är den centrala delen i vållandebegreppet.²³⁵ Med skuldgraden borde i de flesta fall avses i vilken mån den skadelidandes handlande avvikit från en typiskt aktsam persons handlande²³⁶. Desto större avvikelse, desto större skuldgrad, desto större vållande och även större jämkning.

I diskussionen om skuldgraden är det vidare viktigt att skilja på olika typer av fall. Dels finns de fall där den skadelidande egen medverkat varit en nödvändig förutsättning för att skadan ens ska uppkomma, s.k. samverkansfall. Dels finns fall där skadan uppkommit av skadevållarens culpösa handlande ensamt men skadan ändå i ett senare skede hade kunnat begränsas av skadelidandes agerande, s.k. *begränsningsfall*.²³⁷ Metoden med vilken man mäter parternas skuld i förhållande till vad som har inträffat skiljer sig åt mellan dessa två olika fall.²³⁸ Även metoden för att fastställa jämkningens storlek skiljer sig åt. I samverkansfall genomförs jämkningen oftast utifrån en kvotdel, medans det i begränsningsfall jämkas strikt med det belopp som hade kunnat undvikas om skadelidande vidtagit de åtgärder som hade kunnat förväntats av honom för att undvika skadan.²³⁹

I det skolbokstypiska samverkansfallet gör domstolarna ofta en direkt jämförelse mellan skadelidandes och skadevållarens culpösa agerande. Det centrala här är skuldgraden till skadans inträffande.²⁴⁰ Skadebeloppet jämkas sedan med en kvotdel som hänger samman med graden av skuld hos parterna: som utgångspunkt utgår man ofta från att om båda parter anses ha varit lika vållande stor till skadans inträffande jämkas skadeståndsbeloppet med hälften, den s.k. 50/50 regeln.²⁴¹ Anser domstolen att parterna har olika grad av vållande modifieras även jämkningen, det har i praxis även förekommit jämkning av skadeståndsbeloppet med 1/3, 1/4 i situationer när skadevållaren ändå ansetts ha varit den huvudsakliga culpösa parten.²⁴² Denna jämkningsmetod har i doktrinen ansetts fungera bra i situationer där det är lätt att jämföra

²³⁵ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 88, s 95 1 st.

²³⁶ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 92

²³⁷ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 43–44

²³⁸ Se stycke 4.3 och 4.4

²³⁹ NJA 2016 s. 369, p31.

²⁴⁰ Se stycke 4.1.2

²⁴¹ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 88-89.

²⁴² Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 89.

skadevållarens och skadelidandes agerande mot varandra, och de båda samverkat tidsmässigt samtidigt till skadan i någon mån. Dessa fall är framförallt de flesta typer av trafikskador som exempelvis vid en bilrock eller en fartygskollision.²⁴³

Metoden är dock inte lika enkel att använda på samverkansfall när skadelidandes handlande är av helt annat slag än skadevållarens. Detta är de icke-typiska samverkansfallen, och som vi ska se i praxis är de vid myndighetsutövning den vanligaste typen av samverkansfall. Bengtsson lyfter exempelvis svårigheten att jämföra en väghållarens försummelse att varna för risker med en bilists culpösa körsätt.²⁴⁴ Här skiljer sig skadevållarens och skadelidandes culpa åt, både i tillvägagångssätt och tid. På grund av dessa svårigheter antar Bengtsson att domstolarna i dessa typer av samverkansfall måste använda en delvis annan metod för culpajämförelsen. Domstolarna konstaterar först culpa på skadevållarens sida och sedan fokuserar de enbart på den skadelidandes handlande och jämför detta med hur en normalt aktsam person skulle handlat i samma situation rent hypotetiskt.²⁴⁵ Desto större culpa hos skadelidanden desto större jämkning. Således får medvållandebedömningen av skadelidandes handlande många likheter med den enkla culpa-bedömningen för skadevållarens handlande.

Bland de faktorer som kan påverka skadelidandes skuldgrad lyfts i doktrinen huruvida försumlighet varit endast tillfällig, eller om den varit varaktig.²⁴⁶ Om försumligheten endast varit tillfällig hos den skadelidande borde hans oaktsamhet anses vara mindre. Vidare måste man undersöka om den skadelidande faktiskt hade andra alternativa, rimliga handlingssätt.²⁴⁷ Om skadelidandes culpa vid medvållandet riskerade att skada andra än honom själv anses det vidare graverande, riskerar hans culpa bara en skada som drabbar honom själv ses det som mildrande.²⁴⁸ Vilka rimliga förväntningar på motsidan kan även spela in.²⁴⁹ I viss mån kan även subjektiva rekvisit hos skadelidande såsom ålder, oförstånd och så vidare påverka medvållandebedömningen likt hur det kan ha betydelse i culpabedömningen på ansvarssidan.²⁵⁰ Ett exempel på detta är när barn och psykiskt sjuka personer varit vållande.²⁵¹

Förutom vållandet på båda sidor kan även *omständigheterna i övrigt* påverka jämkningen. Detta tillkom av 1975 års ändring av skadeståndslagstiftningen

²⁴³ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 89-90.

²⁴⁴ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 90-91.

²⁴⁵ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 92-93.

²⁴⁶ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 91.

²⁴⁷ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 66.

²⁴⁸ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 64.

²⁴⁹ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 93.

²⁵⁰ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 70

²⁵¹ Prop. 1975:12, s. 584, se stycket om medvållande hos barn och psykiskt sjuka personer.

från bara några år tidigare. När detta infördes i jämningsparagrafen var det en nymodighet i lagstiftningen, som ovan redovisats fanns det en tanke att domstolarna skulle kunna ta hänsyn även till sociala och ekonomiska faktorer vid jämnings.²⁵² Avsikten synes vara att domstolarna ska försöka undvika att landa i oskäligen slutsatser för den skadelidande. ”Övriga omständigheter, framförallt ekonomiska, skulle således kunna vägas in om en jämnings enligt enbart skuldgraden skulle leda till oskäligen resultat för den enskilda”.²⁵³ Enligt DepCh bör det faktum att den skadelidande tillhör en särskild persongrupp med nedsatt rådighet såsom barn och psykiskt sjuka inte vägas in som en övrig omständighet här. Däremot bör detta faktum vägas in redan i den som en individuell omständighet i skälighetsbedömningen av vållandet.²⁵⁴

Sammanfattningsvis tolkar jag det som att domstolen kan dela upp de subjektiva omständigheterna i dessa två kategorier, antingen kan omständigheten påverka vållandebedömningen enligt SKL 6:1 2 st eller så kan det ses som en s.k. *övrig omständighet* som kan få påverkan enligt SKL 6:1 3st. Vidare torde uttalanden i förarbetena ha betydelsen att omständigheten att skadelidande tillhör en särskilt utsatt persongrupp (barn, sjuk, gammal och så vidare) få påverkan vid vållandebedömningen av skadelidandes culpa enligt SKL 6:1 2 st medans omständigheter kopplade till den skadelidandes ekonomiska/sociala position bör ses som en *övrig omständighet* enligt SKL 6:1 3st.²⁵⁵ Det faktum att individuella omständigheter kan påverka på jämningsbedömningen torde vidare vara av stor betydelse vid skadestånd för felaktig myndighetsutövning. Jag tror inte det är helt ovanligt att den enskilda som lidit skada av felaktig myndighetsutövning hör till en persongrupp med nedsatt förmåga, inte heller är det ovanligt att den enskilda befinner sig i en utsatt ekonomisk eller social situation.

En jämförelse av parternas vållande är annorlunda från domstolens resonemang kring vilken av parternas agerande som var den *största* faktiska orsaken till skadan, vilket istället torde utgå på en strikt tillämpning av adekvansprincipen. Diskussion kring detta också många gånger vara svåra att separera från diskussionen om skuldgraden och borde i praktiken ofta utmynna i samma resultat.²⁵⁶ Jag anser dock att det kan vara en poäng för domstolarna att hålla isär dessa diskussioner då det dels visar en principiellt viktig utgångspunkt om att vållande, inte orsakssamband, som är det centrala för att bestämma jämningsgraden. Det kan också få viss betydelse i praktiken vilket resonemang domstolarna använder, teoretiskt skulle en av parternas agerande kunna var mindre culpöst i allmänhetens ögon för att det anses som rimligt agerande,

²⁵² Se stycke 2.6

²⁵³ Prop. 1975:12 s. 173

²⁵⁴ Se Prop. 1975:12 s. 173-174.

²⁵⁵ Bengtsson, Jämknings av skadestånd, (1982) s. 105 st.3

²⁵⁶ Bengtsson, Jämknings av skadestånd, (1982) s. 95

men trots det var en faktiskt ”större” orsak för att skadan skulle inträffa i det specifika fallet.

Resonemang av detta slag hade för övrigt en mer central roll i äldre skadeståndsrättslig doktrin,²⁵⁷ de senaste åren innan införandet av SKL hade dessa resonemang börjat frångått i domstolarnas domskäl.²⁵⁸ Bengtsson menar att detta resonemang fortfarande har en större plats i utländsk rätt.²⁵⁹ Det kan dock fortfarande även i Sverige ha betydelse när domstolen diskuterar graden av jämkning i begränsningsfallen,²⁶⁰ samt användas som utgångspunkt när domstolarna tillämpar principen om att skadelidande måste begränsa sin skada.²⁶¹

4.2 Principen om att begränsa sin skada

Utöver den skadeståndsrättsliga bestämmelsen om medvållande i SKL 6:1 finns även en allmän avtalsrättslig princip om att den skadelidande i en skadesituation måste vidta skäliga åtgärder för att begränsa en redan uppkommen skada i den mån det är möjligt. Detta motsvarar inom försäkringsrätten den försäkrades räddningsplikt.²⁶² Om den skadelidande underlåter att vidta dessa skäliga skadebegränsande åtgärder får han bära den delen av skadan som hade kunnat undvikas själv.²⁶³ Bedömningen av hur stor del av skadan som den skadelidande får bära görs enligt juridisk doktrin inte utifrån en jämförelse av vållande utan ifrån ett strikt adekvans-resonemang.²⁶⁴ Bedömningen skiljer sig således från medverkansregeln på detta sätt som baserar jämkningsbedömningen på culpa och skälighet. Även skademätningen skiljer sig som ovan redovisat åt i begränsningsfallen mot samverkansfallen.²⁶⁵

Principen om skadelidandes skyldighet att begränsa sin skada härstammar ursprungligen från kontraktsträtten.²⁶⁶ Det finns dock stöd för att borde gälla även vid utomobligatoriskt skadestånd,²⁶⁷ inkluderat skadeståndsfall mellan det allmänna och enskilda. Således existerar parallellt vid sidan av skadeståndslagen. Principen torde kunna tillämpas i vissa av de fall där den allmänna medverkansregeln i SKL 6:1 även borde kunna användas; de fall där

²⁵⁷ Se stycke 2.1.6

²⁵⁸ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 85.

²⁵⁹ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 96.

²⁶⁰ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 96.

²⁶¹ Se stycke 4.2

²⁶² FAL 4:7, 8:13

²⁶³ Bengtsson, Jämknings av skadestånd (1982), s. 181 st.2.

²⁶⁴ Radetzki, Skadeståndsberäkning vis sakskada, (2019), s. 199 st.2.

²⁶⁵ Se stycke 4.1.2

²⁶⁶ Se också KöpL 70§.

²⁶⁷ Radetzki, Skadeståndsberäkning vid sakskada (2019), s. 195–197.

skadelidanden underlåtit att begränsa en redan uppkommen skada borde kunna ses som medverkande enligt SKL 6:1 samt som ett brott mot principen att begränsa sin skada.²⁶⁸

Frågan uppkommer då om man vid begränsningsfall bör jämka ett skadestånd genom SKL 6:1 eller om domstolen ska använda den allmänna principen om skadebegränsning. En fråga som inte enbart är av teoretiskt intresse då både rekvisiten för tillämpningen och skademätningen skiljer sig åt: I många fall kan man nämligen anta att bedömningen enligt skadebegränsningsprincipen borde vara strängare mot den skadelidande än bedömningen utifrån jämningsbestämmelsen i SKL 6:1. SKL 6:1 har numera som ovan redovisats ett uttalat syfte att vara generös mot den skadelidande och undvika oskäligen resultat, medans skadebegränsningsprincipen inte genomgått denna förändring utan utgår från ett mer strikt adekvans-resonemang.²⁶⁹

I litteraturen tar flera författare ståndpunkten att domstolen i begränsningsfall vid utomkontraktuellt skadestånd i bör använda principen om att begränsa sin skada för att jämka skadeståndet i första hand, i andra hand bör man använda bestämmelsen SKL 6:1. Bengtsson menar att för alla följdskador till person- och sakskador av förmögenhetsrättslig natur samt för alla rena förmögenhets-skador bör principen om skadebegränsning gälla framför bestämmelsen SKL 6:1. Detta antas även vara lagstiftarens vilja, utifrån en samlad bild av SKL:s motiv.²⁷⁰ Håkan Andersson går ett steg längre och menar att alla följdskador oavsett ekonomisk eller fysisk natur bör bedömas enligt skadebegränsningsprincipen. SKL 6:1 ska således endast tillämpas i bedömningen av initialskadorna. I alla fall där skadelidande hade kunnat begränsa sin skada bör således principen om skadebegränsning användas istället för SKL 6:1. Resonemanget bygger dock inte på att detta vore lagstiftarens vilja, utan på Andersson egen uppfattning om denna ordnings lämplighet.²⁷¹

HD har i två rättsfall behandlat frågan där man verkar inta samma position som Andersson. Det första rättsfallet NJA 2017 s. 9 rörde frågan skadestånd för ren förmögenhetsskada mellan två konkurrerande företag som vidtagit skadegörande rättsliga åtgärder mot varandra.²⁷² Det andra rättsfallet NJA 2017 s. 371 handlade om att en bekant skadat en båt som var oförsäkrad och

²⁶⁸ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 182

²⁶⁹ Se stycke 4.1.2 samt historisk bakgrund.

²⁷⁰ Bengtsson, Jämkning av skadestånd (1982), s. 181-182.

²⁷¹ Andersson, Skyddsändamål och Adekvans (1993), s. 481.

²⁷² Skadelidanden hade på skadevällarens begäran i domstol belagts med interrimistiskt förbud att marknadsföra vissa hälsoprodukter på ett särskilt sätt, det interimistiska beslutet bestod tills frågan huruvida det skadelidande företaget gjort sig skyldig till varumärkesintrång avgjordes i hovrätten fyra år senare. Hovrätten kom fram till att företaget inte gjort sig skyldiga till varumärkesintrång och upphävde förbudet. HD meddelade därefter inte prövningstillstånd.

frågan var huruvida det faktum att båten var oförsäkrad (när det vanliga är att man försäkrar båtar av den typen) kunde ses som medvållande till skadan.²⁷³

I sina domskäl i båda rättsfallen slår HD först fast att skyldigheten att begränsa sin skada är en allmän princip inom kontraktsrätten, samt att principen om skadebegränsning även gäller utanför kontraktsförhållanden såsom i utomobligatoriska skadeståndssituationer.²⁷⁴ Domstolen uttalar vidare att *”Regleringen (SKL 6:1) har sin särskilda betydelse för bedömningen av initialskeendet av ett skadeförlopp, där ställning måste tas till, och i såfall i vilken utsträckning, den skadelidande har medverkat till att det över huvud taget blev ett skadefall”*.²⁷⁵ Vidare menar domstolen att skadebegränsningsskyldigheten däremot uppkommer vid skadetillfället och uttalar att: *”Skadebegränsningsskyldigheten skiljer sig sålunda normalt från den begränsning av ansvaret som följer av principen om den skadelidandes medverkan genom att skyldigheten aktualiseras också efter det att skadeförloppet har inletts. Föreligger emellertid en grund för jämkning till följd av den skadelidandes medverkan också efter det att skadeförloppet har inletts kan båda principerna ha betydelse för bestämningen av skadeståndets storlek.”*²⁷⁶

De sista styckena har i litteraturen kritiserats för att vara svårtolkade.²⁷⁷ HD synes enligt min tolkning mena att SKL 6:1 i första hand är menade att användas för att bedöma medverkande vid skadans initialskeende, principen om skadebegränsningsskyldighet kan inte användas för detta då den börjar gälla först i samband med att skadan uppstår. Däremot bör principen kanske vara det som i första hand reducerar skadeståndet vid den enskildes medverkan till följdskador. Samtidigt stänger inte HD med det sista uttalandet dörren för att SKL 6:1 även kan tillämpas på följdskadorna, parallellt med principen om skadebegränsningsskyldigheten. Frågan kan därför ännu inte sägas vara helt avgjord. Som vi ska se i praxis används båda principerna i domstolarnas domskäl, ibland parallellt.

En annan viktig sak som för övrigt tas upp i NJA 2017 s. 9 I punkt 37 är att HD slår fast att det är skadevållaren som måste åberopa samt visa att skadelidande inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att begränsa sin skada. Om skadevållaren visar detta kan den skadelidande sedan försöka exculpera sig, det vill säga motbevisa skadevållaren och visa att man visst vidtagit tillräckliga åtgärder för att begränsa sin skada.

²⁷³ NJA 2017 s. 371, HD uttalar att utebliven försäkring inte längre kan ses som medvållande till sakskada.

²⁷⁴ NJA 2017 s.9 p. 28

²⁷⁵ NJA 2017 s.9 p.27.

²⁷⁶ NJA 2017 s.9 p.29.

²⁷⁷ Radetzki, Skyddsändamål och adekvans (1993), s. 197 se not 9.

4.3 Samverkansfall vid felaktig myndighetsutövning

4.3.1 Inledning

Som ovan redovisats kan skadeståndsfällen uppdelas i samverkansfall och begränsningsfall.²⁷⁸ Enligt min kommande genomgång av praxis torde de flesta skadeståndsfall vid felaktig myndighetsutövning där stöd för jämkning kan föreligga kunna betraktas som samverkansfall.²⁷⁹ Som samverkansfall räknar jag till exempel de fall där ett felaktigt beslut fattats av det allmänna men själva skadan inträffar först senare. Antingen när enskilde företar en handling utifrån beslutet och därav lider skadan, eller när det felaktiga beslutet orsakar skada efter att ha vunnit laga kraft på grund av den enskildes underlåtenhet att överklaga.

I princip alla rena förmögenhetsskador orsakade av felaktig myndighetsutövning som uppstått i samverkan har vidare enligt min undersökning uppkommit i situationer när skadevållarens och skadelidandes culpösa agerande skiljer sig åt i tillvägagångssätt och i tid. Det var väntat då det ligger i sakens natur att bara det allmänna kan utöva myndighetsutövning och den enskildes eventuella försumlighet därför bara skulle kunna ske genom ett helt annat handlingssätt. Vanligtvis genom att myndigheten tar ett felaktigt beslut och den enskilda underlåter att överklaga eller på andra sätt förhåller sig passiv. Således borde vidare den vanliga metoden i medvållandefallen vid felaktig myndighetsutövning vara att man fokuserar på skadelidandes handlande och jämför detta med hur en normalt aktsam person skulle ha handlat i samma situation.²⁸⁰ Jag ska nu titta på några typer av samverkansfall.

4.3.2 Uteblivet överklagande

4.3.2.1 NJA 2013 s. 842, Kezban mot staten

Angående i vilken mån jämningsbestämmelsen SKL 6:1 ska ersätta passivitetsregeln när det rör sig om uteblivet överklagande är NJA 2013 s 842 vägledande (Kezban mot Sverige.) Rättsfallet blev egentligen uppmärksammat främst eftersom det förändrade culpa-bedömningen vid domstolars felaktiga domstolsbeslut enligt SKL 3:2, men det förändrade delvis även rättsläget angående medvållande vid underlåtet överklagande, trots att denna förändring kom lite i skymundan.²⁸¹

²⁷⁸ Se stycke 4.1.2 och 4.2

²⁷⁹ Se stycke 4.3.2, 4.3.3 och 4.3.4.

²⁸⁰ Se stycke 4.1.2

²⁸¹ SvJT 2016 s. 439, B. Bengtsson.

I rättsfallet förde företaget Kezban i Göteborg AB, som drev en livsmedelsbutik, talan mot staten för påstådda felaktigheter i miljödomstolens beslut och handläggning. Det hela började med att Jordbruksverket vid oanmäld butikskontroll noterades att Kezban sålde ett parti drycker i metallburkar som inte var anslutna till något godkänt retursystem (pantsystemet). Detta är emot reglerna i MB och Jordbruksverket förbjöd därför Kezban att sälja burkarna samt ålade företaget en miljöstraffavgift på 5000 kr. Kezban överklagade detta beslut till miljödomstolen, Växjö tingsrätt, med motiveringen att dryckerna omfattades av ett särskilt undantag för fruktdrycker då deras frukttinnehall var tillräckligt högt. Miljödomstolen avslag överklagandet utan närmare motivering och menade att det var Kezbans ansvar att visa att undantaget för fruktjuice var uppfyllt, vilket de inte hade gjort. Miljödomstolens dom vann laga kraft 28 april 2008 då Kezban inte överklagade. Kezban säger i skadeståndsmålet att han inte överklagade då han inte trodde att det skulle leda till någon annan bedömning, och därför bara var en onödig kostnad.²⁸²

Två år senare väckte Kezban talan mot det allmänna och begärde skadestånd för ren förmögenhetsskada för de förstörda burkarna samt ideellt skadestånd, Kezban menade att Jordbruksverket och tingsrätten agerat felaktigt enligt SKL 3:2 genom att vidhålla beslutet, alternativt att företagets rättigheter enligt EKMR hade kränkts.²⁸³ Hovrätten, som här var första instans, avslag skadeståndstalan med anledning av att man inte ansåg att miljödomstolens beslut inte hade varit så uppenbart felaktigt som ansågs krävas för att ett felaktigt beslut ska ses som culpöst. HD ändrade dock hovrättens dom och påförde staten skadestånd för ren förmögenhetsskada med motiveringen att det vid domstolarnas verksamhet inte alltid krävdes uppenbart oriktig rättstillämpning för skadeståndsansvar, (vilket dock alltså är kravet för skadeståndsansvar för felaktiga beslut inom resten av förvaltningen)²⁸⁴ en helhetsbedömning av culporekvisitet enligt SKL 3:2 bör istället göras. Det ska ställas högre krav på domstolarna. Det faktum att miljödomstolen inte efterfrågat utredning om undantaget för fruktjuice, inte skrivit tillräckliga domskäl för att motivera påförandet av en straffavgift i kombination med att beslutet möjligtvis var felaktigt antogs vara tillräckligt culpöst för att skadestånd enligt SKL 3:2 kunde utgå. Adekvat kausalitet förelåg mellan handlingen och skadan.²⁸⁵

Vidare uttalade HD angående medvållande att det faktum att Kezban inte hade överklagat miljödomstolens dom till kammarrätten inte kunde ses som medvållande enligt SKL 6:1. HD påpekade att ett underlåtet överklagande efter passivitetsregelns borttagande borde ses som medvållande i färre fall. HD går till och med så långt att de stadgar att det utöver underlåtenhet att

²⁸² NJA 2013 s. 841p. 5

²⁸³ NJA 2013 s. 841 s 848

²⁸⁴ Bengtsson, *Det allmänns ansvar* (1996), s. 76.

²⁸⁵ NJA 2013 s. 841 p 39-40.

överklaga måste föreligga ”särskilda skäl” för att ett överklagande skulle te sig som framgångsrikt för att underlåtenheten skulle anses som medvållande.²⁸⁶ JK, som här företrädde staten, hade i fallet inte presenterat någon annan omständighet som tydde på att underlåtenheten borde ses som medvållande, därav borde inte skadeståndet jämkas.²⁸⁷ Utfallet i den här domen har kommenterats av Bengtsson, han menar att HD:s dom här innebär en ytterligare lindring av den skadelidandes eget ansvar. Ett uteblivet överklagande borde numera bara ses som medvållande i undantagsfall.²⁸⁸

Värt att ta fasta på är att Kezban förde sin egna talan i det ursprungliga vitessmålet, vilket möjligtvis utgjorde en förmildrande omständighet till HD:s bedömning. Det är inte säkert att utgången skulle ha blivit densamma om man haft ett ombud då ombudets juridiska kunskaper i detta fall skulle tillskrivits den försäkrades sida genom principen om passiv identifikation.²⁸⁹ Det uteblivna överklagandet skulle därför i denna situation möjligtvis ses som mer vårdslöst. Bengtsson menar dock i en analys till rättsfallet att det inte ens i fall med ombud i framtiden kommer vara säkert att underlåtet överklagande ensamt räcker för att ses som medvållande.²⁹⁰

4.3.2.2 JK 2012/05/08. Fakturan i fel mål.

Ett fall hos JK som rörde ett uteblivet överklagande och som fick motsatt utgång var JK-beslut Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. JKs avgöranden är inte prejudicerande som HD:s och hovrätternas avgöranden men kan ändå ses som illustrativa för hur rätten tillämpas.

I målet hade ett två fastighetsägande stiftelser ansökt om betalningsföreläggande mot en hyresgäst (GP) för utebliven hyra under flera månader 2007 och 2008 samt avhysning. Efter att betalningsföreläggande beviljats av kronofogden överklagades utslaget av GP och målet överlämnades till tingsrätten för prövning. Stiftelsen ansökte samtidigt direkt i tingsrätten om stämning mot GP för utebliven hyra under flera månader av 2009-2010 i ett ytterligare mål. Då GP sedan inte inställde sig till någon av förhandlingarna förklarades tredskodom i båda målen mot GP, där GP ålades att betala hyresbeloppen för både åren 2007-2008, 2009-2010, samt ersätta rättegångskostnaderna.

GP ansökte sedan om återvinning av tredskodomen som rörde 2009-2010 men inte om tredskodomen för perioden 2007-2008, som därmed vann laga kraft. Det uppdagades nu att sökandens begäran om ersättning för rättegångskostnader rörande målet 2007-2008 inte hade tillfogats till tredskodomen för

²⁸⁶ NJA 2013 s. 841 p. 41-43.

²⁸⁷ NJA 2013 s. 841 p. 44.

²⁸⁸ Bengtsson, SvJT 2016 s. 439,

²⁸⁹ Se SKL 6:1 2st.som benämner det som ”vållande på den skadelidandes sida”.

²⁹⁰ Bengtsson, SvJT 2016 s. 439.

2007-2008 utan istället hade hamnat i det senare målet som rörde 2009-2010. Det rörde sig om rättegångskostnader på cirka 80 000 kr, vilket även var den största delen av de totala rättegångskostnaderna mellan parterna. Problemet var att tredskodomen 2007–2008 hade vunnit laga kraft och stiftelserna hade därmed förlorat möjligheten att yrka ytterligare ersättningar rörande handläggningen detta mål, enligt principen om *res judicata*.²⁹¹ Samtidigt hörde rättegångskostnaderna inte till målet som gällde 2009–2010 så de kunde inte ersättas inom ramen för det målet heller. Stiftelserna kunde därmed inte få dessa rättegångskostnader ersatta.

Stiftelserna krävde skadestånd av tingsrätten för ren förmögenhetsskada avseende dessa rättegångskostnader och åberopade felaktig hantering i domstolsärendet som culpa-grund enligt SKL 3:2. JK uttalade att tingsrätten hade agerat felaktigt vid handläggningen av målen, vilket var myndighetsutövning, samt att stiftelserna lidit en ren förmögenhetsskada. JK menade att stiftelserna inte visat att domstolens felaktiga handläggning medverkat till att orsakat dem skada, det vill säga felaktigheten hade inte adekvat kausalitet med skadan. Det är sökanden som ska bevisa orsakssambandet mellan culpa och skadan, och i den processen måste de också visa att de själva vidtagit tillräckliga åtgärder för att begränsa sin skada.²⁹² Detta hade de inte kunnat göra då de inte visat någon rimlig anledning att inte överklaga tredskodomen från 2007-2008, trots att de insåg att rättegångskostnaderna i målet hade fallit bort. Det är vidare väldigt troligt att ett överklagande hade inneburit att domstolen rättat till felet och förebyggt skadan. Därför borde skadelidande få bära bördan av skadan som hade kunnat undvikas, vilket var hela skadan.²⁹³ JK skriver att vid en bedömning av omständigheterna utifrån medvållandebestämmelsen SKL 6:1 skulle resultaten bli desamma, isåfall skulle det istället på grund av medvållande jämkas till noll kronor.

Jag kan tycka det är konstigt att JK resonerar på detta sätt utifrån orsakssamband. JK verkar behandla stiftelsernas uteblivna överklagande som ett misslyckande ifråga om att begränsa sin skada. Men man kan fråga sig om skadan har uppkommit innan domen vunnit laga kraft, mycket talar för att det är först vid denna tidpunkt som skadan uppkommer.²⁹⁴ Det är inte möjligt att låta principen om att en skadelidande ska begränsa sin skada ligga den skadelidande till last innan skadan ännu inträffat.

Vidare utgår JK här felaktigt från att den skadelidande även måste exculpera sig, det vill säga visa att de inte varit försumliga och underlåtit att begränsa sin skada. Detta är förmodligen att placera bevisbördan felaktigt. Som senare

²⁹¹ RB 17:11.

²⁹² JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. st. 5.

²⁹³ JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. st. 10.

²⁹⁴ Se kapitel 3.4 om ren förmögenhetsskada.

har slagits fast i NJA 2017 s. 9²⁹⁵ är det den som yrkar jämkning, det vill säga skadevållaren, som måste visa att skadelidanden inte uppfyllt sin plikt att försöka begränsa sin skada. Detta var förmodligen även principen 2012.

Således borde JK från början ha utgått från den skadeståndsskyldighet som följer av SKL 3:2 med den reservationen att jämningsbestämmelsen SKL 6:1 kan sätta ner skadeståndet. JK verkar också ana att de möjligtvis är ute på tunn is när de uttalar att ett resonemang utifrån SKL 6:1 också skulle kunna föras och leda till samma resultat, vilket är intressant.²⁹⁶ JK tycks mena att det uteblivna överklagandet isåfall skulle varit medvållande till sådan grad att skadeståndet kan jämkas till 0 kronor. Därmed skulle utgången skilja sig rätt mycket åt från Kezban-fallet. Värt att notera är att JK tog sitt beslut 2012, det vill säga innan praxis möjligtvis hade ändrats i frågan till följd av Kezban-domen.

Till skillnad från Kezban var dock stiftelserna företrädna av advokater, vilket är en omständighet som JK tar fasta på då man menar att de juridiska ombudens kunskaper även bör tillskrivas stiftelserna.²⁹⁷ En annan skillnad som lyfts är att ett överklagande i det här målet utan tvekan skulle ha lätt till att felaktigheterna rättats till, medans det i Kezban inte var säkert att ett överklagande skulle ha ändrat den faktiska utgången. Å andra sidan rör fallet även här ett fel från domstolarna, JK betonar även att det bör ställas högre krav på noggrannhet hos domstolarna än på andra myndigheter. Samt så var felet inte av bedömningsnatur utan ett klart och tydligt fel.²⁹⁸ Jag tycker att det här JK-fallet kan illustrera hur rättsläget såg ut innan och Kezban-domen på ett tydligt sätt förflyttade gränsen för när uteblivet överklagande ska ses som medvållande.

4.3.3 Annan passivitet från skadelidande

4.3.3.1 NJA 2013 s. 1210 Försäkringskassan-målet

I ett senare rättsfall från samma år som Kezban synes HD ha intagit samma milda inställning till huruvida skadelidande varit medvållande. Rättsfallet var prejudicerande framförallt eftersom det stadgade att och när skadestånd kunde utgå för brister i uppfyllandet av myndigheters *serviceskyldighet*, ett förvaltningsrättsligt begrepp som sedan införandet av förvaltningslagen 1986 varit ålagt statliga myndigheter i deras verksamhet.

I rättsfallet hade Försäkringskassan i oktober 2001 meddelat att de planerade att neka en kvinna fortsatt sjukpenning från och med 1 mars 2001, vilket hon

²⁹⁵ Se stycke 4.2

²⁹⁶ JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08.st. 11.

²⁹⁷ JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. st.

²⁹⁸ JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. st.2, st.4.

då dessförinnan mottagit under flera år. Anledning till att man nekade kvinnan sjukpenning var att det hade gått för länge sedan hon senast arbetade, hon hade därför ingen sjukpenningsgrundande inkomst kvar (SGI), det vill säga hon var utförsäkrad.²⁹⁹ I november 2001 skickade kvinnan som en respons på detta in ett läkarintyg som angav att hon var 100% arbetsoförmåga under två år framåt i tiden. Sjukskrivande läkare önskade att kvinnan skulle beviljas ”sjukbidrag eller sjukersättning”. Ingen annan handling skickades in från kvinnan. Försäkringskassan behandlade läkarutlåtandet som ett ytterligare anspråk på sjukpenning, något hon inte uppfyllde de formella kraven för att få då hon inte hade någon SGI och nekade henne således i mars 2002 sjukpenning fr.o.m. 1 mars 2001³⁰⁰. Kvinnan gick således utan ersättning. Under 2002, 2003 och 2004 inkom ytterligare läkarutlåtanden från kvinnan som intygade att hon led av 100% arbetsoförmåga samt angav att hon borde få någon form av sjukpenning eller sjukersättning, ingen ny ansökan skickades dock in av kvinnan. Inte heller ledde dessa inskickade läkarintyg till något nytt beslut från Försäkringskassan.

2006 skickade kvinnan in en ansökan om sjukersättning, vilket beviljades fr.om. juli 2006. I beslutet konstaterade FK att kvinnan visserligen haft 100% arbetsoförmåga sedan 2001, men att de inte kunde bevilja sjukersättning retroaktivt för perioden innan juli 2001 enligt reglerna i SFB.³⁰¹ Rättsfrågan i fallet var huruvida FK genom att inte upplysa kvinnan om möjligheten att söka sjukersättning 2001 eller senare gjort sig skyldiga till bristande *service-skyldighet* och därigenom agerat felaktigt enligt SKL 3:2. HD konstaterade att så var fallet, FK borde ha insett att kvinnan ville söka sjukersättning och hjälpt henne med information om hur hon skulle göra detta. Myndigheten dömdes att betala skadestånd motsvarande den uteblivna sjukersättningen för perioden november 2001 – juni 2006.³⁰²

FK invände i andra hand att kvinnan hade varit medvållande till sin skada genom passivitet. Angående medvållande konstaterad HD enbart kort att myndigheten hade invänt medvållande hos kvinnan med anledning av att kvinnan hade förhållit sig passiv sedan december 2001, när hon enligt myndigheten borde insett att FK behandlade hennes inskickade läkarutlåtande som en del av ett sjukpenningsärende istället för som ett sjukersättningsärende. HD konstaterar sedan kort att kvinnans passivitet inte kunde föranleda någon jämkning på grund av medvållande.³⁰³

²⁹⁹ NJA 2013 s. 1210 p 1-2.

³⁰⁰ NJA 2013 s. 1210 p 4-5.

³⁰¹ NJA 2013 s. 1210 p 6-7.

³⁰² NJA 2013 s. 1210 p 21-22.

³⁰³ NJA 2013 s. 1210 p. 29.

Vi får här inte se något resonemang om kvinnans eventuella medvållande, det bara går i att spekulera om varför hon inte ansågs ha medverkat till sin egen skada. Jag tycker det hela är rätt märkligt. Kvinnan fick ett skriftligt avslag på sin ansökan om sjukpenning i mars 2002 varför jag kan tycka att hon borde insett att FK såg hennes inskickade läkarintyg som en ansökan om sjukpenning. Kvinnans passivitet och underlåtenhet att under så många år skicka in rätt blankett om sjukersättning borde för det första kunna ses som vållande, vilket även måste anses ha medverkat till skadan med tillräcklig adekvat kausalitet enligt mig. Vidare får det i jämförelsen av vållande mellan FK och henne vägas in flera faktorer som redovisats i stycke 4.2.1. Graverande är exempelvis att hennes passivitet varit långvarig samt att det funnits ett relativt enkelt, alternativt och rimligt handlingsätt för henne i att skicka in den korrekta ansökan, samt att detta med hög sannolikhet skulle ha förebyggt skadan.

Förmildrande omständigheter finns dock också och det är förmodligen detta HD tagit fasta på, även om de inte står utskrivet i domskälen. Hennes passivitet riskerade för det första bara att skada henne själv, därtill kunde framförallt även subjektiva omständigheter föranleda att hennes vållande borde ses som mindre allvarligt. Hon var sjuk i en utmattningssjukdom varför det möjligtvis inte kan ställas samma krav på henne att förstå regelverket. Detta är något som åtminstone i referentens domförslag lyfts fram som en förmildrande omständighet till varför något medvållande inte ska anses föreligga, möjligtvis har de påverkat HD:s bedömning också.³⁰⁴ Relativt troligt är även att HD beaktat sista stycket i SKL 6:1 som infördes 1975, nämligen att jämkning även bör ske utifrån skälighet baserat på *omständigheterna i övrigt*. Denna regel infördes just för att domstolarna i jämkningsfrågor skulle undvika för enskilda skadelidande graverande resultat.³⁰⁵ I det här fallet skulle kvinnan känna av konsekvenserna av utebliven ersättning mycket mer än vad staten skulle göra vid ålaggd skadeståndsskyldighet, staten har i princip obegränsade resurser i skadeståndsmål medans vi får anta att den här kvinnan befann sig i en ekonomiskt och socialt svår position. Mot denna bakgrund kan man kanske tänka sig att HD såg det som oskäligt att jämka skadeståndet även på denna grund, även om det ioförsig förslåg medvållande på grund av långvarig passivitet. Detta är dock bara min gissning, domskälen lämnar mycket övrigt att önska.

4.3.3.2 JK 2015/06/22. Den kvardröjande kvarstaden

Ett senare mål hos JK rörande skadelidandes passivitet som fick motsatt utgång var JK diarienummer 3086-14-40, datum 2015/06/22, Dabashill-målet. Möjligtvis spelade det här in att skadelidande var en juridisk person som hade det bättre ställt. I målet hade ett pengaöverföringsföretag och växelkontor

³⁰⁴ NJA 2013 s. 1210 referent p. 44.

³⁰⁵ Se stycke 4.1.2. p2.

(Dabashill AB Stockholm) utretts av åklagaren för ekonomisk brottslighet, bland annat bokföringsbrott. Under förundersökningens beslutade Solna tingsrätt den 4 juni 2010 på åklagarens begäran att 1 000 000 kr av Dabashills egendom skulle beläggas med kvarstad så att den eventuella företagsboten som eventuellt skulle kunna utdömas som straff skulle kunna täckas. Beslutet verkställdes kort därpå av kronofogdemyndigheten. I tingsrättens dom 18 mars 2011 ålades därefter Dabashill att betala 150 000 kr i företagsbot, varav 150 000 kr av kvarstaden hos kronofogdemyndigheten överlämnades för detta ändamål. Kvarstaden hävdades i övriga delar i beslutet från tingsrätten. Överskjutande 850 000 kr låg dock kvar i beslag hos kronofogden även efter domen vunnit laga kraft utan att myndigheten själva eller Dabashill vidtog någon åtgärd i saken. Först två år senare i november 2013 hörde Dabashill av sig och visade upp tingsrättsdomen, varpå kronofogden kort därpå betalade tillbaka 850 000 kr till Dabashill. Dabashill väckte kort därefter talan mot staten för att kronofogden felaktigt innehavt företagets pengar under perioden 18 mars 2011 – november 2013.

JK uttalar att de inte tar ställning till huruvida fel har begåtts av myndigheterna, Kronofogden eller tingsrätten. Det finns vissa instruktioner för myndigheterna som talar för att domen borde skickats till kronofogdemyndigheten av tingsrätten själv, men vissa stycken tyder istället på att det är den enskildes ansvar att underrätta kronofogdemyndigheten om att kvarstaden hävts. JK konstaterar att oavsett var har Dabashill i alla fall inte hade lyckats visat något fel i myndigheternas handläggning. JK uttalade vidare att om skadestånd enligt SKL 3:2 skulle kunna utdömas i fallet skulle det ändå komma att jämkas ner till noll på grund av den enskildas medverkande. Detta då Dabashill genom att inte själva höra av sig till kronofogden och visa tingsrättens dom väsentligt underlåtit att begränsa sin skada på grund av att de förhållit sig passiva. De var även representerade av ett ombud i den ursprungliga brottmålsprocessen och detta ombuds kunskaper ligger företaget till last även angående detta, s.k. passiv identifikation. Det ansågs att skadan väsentligen hade kunnat undvikas genom detta varför jämkning isåfall borde ske ner till 0 kronor.³⁰⁶

4.3.3.3 JK 2020/06/24. Tillbakadragandet av passet.

I JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24, har JK tagit ställning till i vilken mån den enskilde medverkat till sin skada. I målet hade ett barn som var född i Bern 2016 sedan tidigare haft ett svenskt pass utfärdat av ambassaden i Schweiz innehållandes hans samordningsnummer. Vid en flytt till Sverige 2018 fick sonen istället ett ordinarie personnummer och därför spärades hans pass 2 juni 2019, då det innehöll den felaktiga uppgiften om samordningsnumret. Den 13 juli 2019 reste sedan mamman med sin son från

³⁰⁶ JK Diarienummer 3086-14-40, datum 2015/06/22.

Sverige till Sri Lanka och sedan Australien. Vid inresan till Australien stoppades de av gränskontrollanterna då sonen saknade ett giltigt pass. Mamman behövde boka om hotell och flygbiljetter i väntan på att ett giltigt pass skulle utfärdas för hennes son och fick därför ökade resekostnader. Mamman begärde skadestånd från det allmänna för ren förmögenhetsskada och yrkade i första hand att det var felaktigt att sonens pass dragits tillbaka, i andra hand att hon lidit av utebliven information kring att hennes sons pass hade spärrats.

JK konstaterat att polismyndigheten som drog tillbaka passen 2 juni 2019 spärrat passet utan författningsstöd, även om personuppgifter i passet ioförsig var felaktiga. Vidare har de inte informerat den enskilda, vilket problematiskt. Det finns således en rätt till skadestånd enligt SKL 3:2 för polismyndighetens agerande.³⁰⁷ JK riktar uppmanar även för övrigt till översyn av polismyndighetens rutiner i detta avseende och ber justitiedepartementen undersöka saken.³⁰⁸

JK uttalar dock att den enskilde måste ha haft vetskap om att hennes son tilldelats ett personnummer vid inresan till Sverige och därmed borde hon ha insett att uppgifterna i hennes sons befintliga pass inte längre var korrekta. Det är den enskildes ansvar att ha giltiga identitetshandlingar vid en resa.³⁰⁹ Om uppgifterna inte är korrekta ska passet i sin helhet vidare betraktas som ogiltigt, vilket det finns väldigt tydlig information på myndigheternas hemsidor. Genom att företa en resa med sonen med ett pass som innehåller felaktiga uppgifter hade hon därför medverkat till skadan i sådan mån att jämkning av skadeståndsbeloppet enligt SKL 6:1 bör ske med hela beloppet.³¹⁰

JK uttalar att *”vid en samlad bedömning bedöms sökanden ha förorsakat skadan i sådan mån att ersättningen // bör sättas ned till noll”*.³¹¹ Möjligtvis ska man inte läsa in så mycket i den här formuleringen men uttalandet skulle kunna tyda på att JK här för ett resonemang om orsakssamband snarare än ett om vållande. De verkar sikta på att beskriva vilken är den största orsaken till skadan. Vidare kan det faktum att de jämkar skadeståndet till noll också hänga samman med denna modell, då det vid resonemang om orsakssamband är vanligt att domstolarna låta skadelidande bära all kostnad som hade kunnat undvikas om de agerat annorlunda.

Om JK baserat sitt resonemang på ett orsaksresonemang är det dock inte helt korrekt då jämningsgraden enligt SKL 6:1 som ovan redovisats ska avgöras efter en jämförelse av vållandet, vilket huvudsakligen inkluderar en bedömning av parternas respektive culpa, inte av ett resonemang av

³⁰⁷ JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24 st.17.

³⁰⁸ JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24 st. 22-23.

³⁰⁹ JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24 st. 19.

³¹⁰ JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24 st.20, st.10.

³¹¹ JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24 st.20.

orsakssambandet mellan deras handling och skadan.³¹² Vid en vanlig jämförelse mellan vållandegraden brukar däremot jämkning ske med en kvotdel.³¹³ En jämkning utifrån kvotdelar har dock inte skett i fallet.

4.3.3.4 JK datum 2018/07/11. Det felaktiga namnet i passet.

Ett liknande fall som fick delvis annan utgång var JK Diarienummer 7373-17-4.3, datum 2018/07/11. En thailändsk kvinna hade beviljats ett visum till Sverige och Schengen-området från VFS Bangkok, ett lokalt företag som utfärdar visum åt thailändare för svenska ambassadens räkning. VFS registrerade dock kvinnans namn i visumet med felaktig stavning. När hon således skulle resa till Köpenhamn 6 augusti 2017 nekades hon utresa på flygplatsen då hennes namn inte överensstämde med passhandlingarna. Ambassaden utfärdade senare på eget bevåg kvinnan ett korrekt visum och hon köpte en ny flygbiljett för ett flyg en vecka senare. Kvinnan väckte talan om ren förmögenhetsskada mot svenska ambassaden för felet som VFS begått. JK konstaterade först att ett skadeståndsgrundande fel enligt SKL 3:2 hade begåtts av VFS, som då de agerat på ambassadens vägnar ägnat sig åt myndighetsutövning.³¹⁴ Ambassaden var således skadeståndsskyldig för VFS:s fel enligt SKL 3:2

JK menar dock samtidigt att kvinnan haft den felaktiga viseringen med det felstavade namnet innan utresan under två månaders tid. Det åligger som utgångspunkt den enskilde att läsa igenom viseringen och kontrollera att uppgifterna är korrekta innan man använder visum för att resa. Det kunde därför som utgångspunkt finnas anledning att jämkas. JK menade dock även att det inte kan ha varit en lätt sak för kvinnan att upptäcka felstavningen då hon kommer från ett land där huvudsakligen ett annat alfabet än det latinska alfabetet används (det thailändska).³¹⁵ JK uttalar därför *”Vid en jämförelse mellan vållandet på ömse sidor och med beaktande av omständigheterna i övrigt får det anses skäligt att jämkas det skadestånd som staten ska utge med hälften.”*

I jämförelse med det första fallet som rörde felaktiga identitetshandlingar resonerar JK således i jämkningsfrågan tydligt utifrån en jämförelse av vållandegraden på båda sidor, istället för utifrån ett orsakssamband. De kommer även fram till att skadeståndet ska jämkas med en kvotdel. De verkar således ha utgått från den vanliga metoden för jämkning enligt SKL 6:1. såsom jag har förstått den.³¹⁶ Det är även intressant att man lyfter in kvinnans oerfarenhet

³¹² Se stycke 4.1.1 och 4.1.2

³¹³ Se stycke 4.1.1 och 4.1.2

³¹⁴ JK Diarienummer 7373-17-4.3, datum 2018/07/11 st.8.

³¹⁵ JK Diarienummer 7373-17-4.3, datum 2018/07/11 st.12.

³¹⁶ Se stycke 4.1.1 och 4.1.2

med det latinska alfabetet som en sådan individuell omständighet som kan påverka vållandegraden.

4.3.4 Aktiv medverkan från båda parter

Med detta menas felaktigheter som orsakats av att både den skadelidande och skadevållaren vidtagit aktiva handlingar, till skillnad från ovanstående typer av fall där den skadelidandes oaktsamhet bestod i passivitet. I dessa fall av aktiv medverkan är det lättare för domstolen att göra en rak jämförelse av vållandegraden mellan skadevållaren och skadelidanden, istället för att bara fokusera på huruvida skadelidandes agerande uppfyllde kravet på normal akt-samhet.

4.3.4.1 JK 2017/10/26 – Det sjuka slaktdjuret.

Det här JK-avgörandet rörde vilken part som bar ansvaret för att ett visst djur hade varit olämpligt för slakt, vilket gjort att ett helt parti kött hade behövs kasseras. I fallet hade en häst inkommit till, samt för en tid omhändertagits av slakteriet LS. I hästens befintliga hästpass stod det att hästen inte skulle användas till livsmedel. Detta uppmärksammades dock inte av Jordbruksverkets vikarierande veterinär när denna kom för kontroll som godkände ett antal djur för slakt. LS slaktade således hästen och sålde köttet i ett parti till en kött-handlare som senare hävde köpet från LS för att köttpartiet hade behövs kasseras. LS försäkringsbolag väckte talan mot det allmänna för veterinärens försumlighet, SKL 3:2, och yrkade ersättning för ren förmögenhetsskada för utebliven vinst.

JK konstaterade att för det första har jordbruksverket genom sin anställda veterinär agerat culpöst som godkänt hästen utan att läsa hästpasset och att en rätt till skadestånd förelåg enligt SKL 3:2. För det andra så uttalade sig JK om jämkning. JK menar att LS som livsmedelsföretag också har ett kontrollansvar över sin verksamhet, att det primära ansvaret för att djur är tjänliga som livsmedel ligger på livsmedelsföretaget samt att LS också haft tillgång till hästpasset innan jordbruksverkets veterinär kom på besök. Således har LS även brutit i sin kontrollplikt. JK konstaterar vidare *”Vid en jämförelse mellan vållandet på ömse sidor och med beaktande av omständigheterna i övrigt, får det anses skäligt att jämka det skadestånd som staten har att utge med hälften”*³¹⁷

Här resoneras således även JK från vållandegraden i sitt jämningsresonemang, vilket som sagt är brukligt enligt SKL 6:1. Man jämkar även med en kvotdel, vilket som sagt torde vara huvudprincipen. Just det här exemplet ovan är vidare ett tydligt exempel på aktiv samverkan från båda parter, när

³¹⁷ JK, Diarienummer 6722-16-40, datum 2017/10/26.

det är lätt för JK att jämföra skadelidandes och skadevållares culpa mot varandra då båda parternas culpösa handlingssätt liknar varandra.

4.3.4.2 JK 2020/03/31 – Det felaktigt upptagna målet.

I ett annat rättsfall uttalade sig JK kring i vilken mån en enskild kan väcka talan mot en domstol för rättegångsfel. Målet liknade i vissa delar JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08., fakturan i fel mål, i det att domstolen begått ett rättegångsfel i handläggningen av den sökandes tvistemål. I målet hade sökanden genom sitt ombud begärt fastställsetalan i tingsrätten angående att han var ägare till 30% av aktierna i ett privat bolag. Svaranden, de andra aktieägarna, invände bland annat att fastställsetalan var otillåten och borde avvisas då den inte rörde något konkret rättsförhållande. Tingsrätten godkände dock talan och fastställde att sökanden ägde 30% av aktierna i bolaget.³¹⁸

Domen överklagades till hovrätten vilken däremot gick på svarandens linje och menade att den ursprungliga talan var otillåten. Domstolen undanröjde tingsrättens dom och förpliktade även sökanden att ersätta svarandens rättegångskostnader i båda instanserna. Sökanden tvingades således betala rättegångskostnaderna för båda parter. En kort tid därefter vände sig sökanden mot det allmänna (tingsrätten) och ansökte om skadestånd för ren förmögenhetskada avseende ersättningen för sina och motpartens rättegångskostnader om 372 700 kr.³¹⁹ Sökanden menade att tingsrätten begått ett fel vid myndighetsutövning enligt SKL 3:2 då de borde avvisat det ursprungliga målet, då de inte gjort detta har sökanden åsamkats skadan på 372 700 kr.

JK uttalade att det finns anledning att ställa höga krav på domstolars noggrannhet, samt att det när en domstol har åsidosatt en processuell bestämmelse får det normalt anses som att den gjort sig skyldig till skadeståndsgrundande fel. Tingsrätten ska självant pröva tillåtligheten i tvistemålen de handlägger, detta hade inte skett korrekt i det här fallet. Felet har inte enbart berott på en bedömningsfråga utan på ett klart åsidosättande av en proceduell bestämmelse. Det hade vidare varit möjligt för sökande att omformulera sin talan om tingsrätten påpekat felet. Således har tingsrätten begått ett skadeståndsgrundande fel enligt SKL 3:2.³²⁰

Angående jämkningsfrågan uttalar JK vidare att sökanden genom utformandet och inskickandet av en otillåten talan har varit delvis medvållande till den uppkomna skadan. Särskilt då denna företräts av en advokat, vars kunskaper ska tillräknas den sökande. Men JK uttalar därefter kort att tingsrätten har att

³¹⁸ JK, Diarienummer 2322-19-4.3.2, datum 2020/03/31 st.1-3

³¹⁹ JK, Diarienummer 2322-19-4.3.2, datum 2020/03/31 st.4

³²⁰ JK Diarienummer 2322-19-4.3.2, datum 2020/03/31 st.16–17.

beakta processreglerna självmant redan vid ärendets inledning och att det trots visst medvållande från den sökandes sida inte finns något skäl att jämka.³²¹

Det intressanta här är att JK i sitt resonemang medger viss medvållande från den sökande men de anser inte att medvållandet är tillräckligt stort för att föranleda någon jämkning i det här fallet, trots att sökanden företrätts av en advokat. Således finns det ett visst ”golv” för jämkning, edt väcker frågor om hur stort medvållande måste vara för att vara jämningsgrundande. Enligt äldre doktrin har man tidigare kunnat jämka med kvotdelar ner till 1/3, 1/4 av skadebeloppet.³²² Jämknings ner till 1/3 anses i litteraturen vara gångbart än idag.³²³ Det är frågan om medvållandet i det här fallet anses som mindre än 1/4 eller om praxis bara ändrats så att man numera sällan jämkar skadeståndet om inte medvållandet anses vara åtminstone 1/3. Vi får kanske anta att JK såg att skadelidandes medvållande var mindre än det.

Den stora skillnaden mot JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. att den sökande inte kunnat överklaga eller begära rättelse för att avhjälpa problemet. Däremot finns det vissa likheter i det här fallet med JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08. samt JK 2015/06/22 som redovisats i att alla fall rör påståenden om fel av domstolarna samt att alla skadelidande även har representerats av ett ombud. I de två andra JK-avgöranden har skadeståndet dock jämkats till noll. Man kan anta att JK i detta fall ställer högre krav på domstolen än på advokaten, som man annars kanske kan tycka också borde insett om att skadelidandes utformade av talan var ogiltig.

4.4 Begränsningsfall

4.4.1 Inledning

När det kommer till begränsningsfall karaktäriseras de av att skadan redan uppkommit utan inverkan av skadelidandes culpösa handlande. Skadelidande är däremot culpös genom att inte vidta korrekta åtgärder för att begränsa den skada som hade kunnat undvikas. Som ovan redovisats i stycke 4.2 borde det på begränsningsfallen gå att tillämpa SKL 6:1 och hävda jämkning på grund av medvållande men i många fall borde det ligga närmre till hands att tillämpa den principen om att skadelidanden måste begränsa sin skada.³²⁴

Karaktäristiskt för begränsningsfallen är att även om SKL 6:1 används som jämningsgrund borde jämningsbeloppet motsvara exakt det skadebelopp som hade kunnat förebyggas av den skadelidande. Den vanliga jämkningen i

³²¹ JK Diarienummer 2322-19-4.3.2, datum 2020/03/31 st.21.

³²² Bengtsson, Om jämkning av skadestånd (1982) s. 88 st.2.

³²³ Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt (2021), s. 224 st.2.

³²⁴ NJA 2016 s. 369, NJA 2017 s. 9.

kvotdelar borde således inte gälla för dessa fall trots att SKL 6:1 kan ha använts utan istället ska samma skademätning användas som vid principen om att begränsa sin skada.³²⁵

Jag kan tänka mig att det finns en hel del begränsningsfall i situationer med felaktig myndighetsutövning. Ofta har den enskilda liten påverkan på den själva felaktiga myndighetsutövningen och har ingen möjlighet att överklaga, till exempel vid ett felaktigt givet gynnande beslut, som senare upphävs till den enskildes nackdel.

4.4.1.1 Hovrätten för Västra Sverige 2020/11/27 Det överklagade bygglovet.

Ett intressant rättsfall från hovrätten rörde i vilken mån den enskilde har brutit i skyldigheten att begränsa sin egen skada vid olovligt bygge. Omständigheterna i fallet var följande: Skadelidande ansökte om bygglov för uppförandet av en villa för privat bruk under hösten 2004. Byggnadsnämnden i Trollhättans stad godkände bygglovet 14 oktober 2004, kort därpå började skadelidande bygga sitt hus.

1,5 år senare, i maj 2006, överklagades skadelidandes bygglov av några avlägsna grannar. Grannarna hade inte underrättats om bygglovsansökan i någon samrådsprocess, de var inte rågrannar utan bodde en bit ifrån huset (ca 30 m). Samtidigt kunde de grund av husets storlek ändå anses som berörda sakägare ansåg domstolen.

Vid överklagan av bygglovet visade sig nu att bygglovet beviljats trots att det klart bröt mot reglerna i detaljplanen på en rad stora punkter. Länsstyrelsen i Västra Götalands län upphävdes således bygglovet i december 2007. Skadelidande överklagade upphävandet först till Vänersborgs tingsrätt som avslog överklagandet 2008, sedan till kammarrätten i Göteborg som också dem avslog överklagandet 2010. Skadelidande nekades prövningstillstånd i regeringsrätten. Bygglovet hade således upphävts och tillbakadragandet hade vunnit laga kraft.

2014 väckte skadelidande sedan skadeståndstalan mot Trollhättans stad för att de från början felaktigt beviljat honom bygglovet i strid med detaljplan, samt för att de misslyckats att underrätta alla grannar som berördes av bygglovet (inkl. grannarna som överklagade). Staden invände mot skadeståndsskyldighet och menade även att skadelidande under lång tid misslyckats med att begränsa sin skada då han fortsatt bygga även efter det att överklagandet

³²⁵ NJA 2017 s. 9, NJA.

hade skett. Det framgår inte huruvida staden yrkar medvållande utifrån SKL 6:1 eller utifrån den allmänna principen om att begränsa sin skada.³²⁶

Målet avgjordes i Vänersborgs tingsrätt 2015 i delen rörande skuldfrågan, men vilandeförklarades 2015 i tingsrätten angående skadeståndsmättningsfrågan i väntan på att Trollhättans stad skulle anta en ny detaljplan för området samt ge skadelidanden ett nytt men omarbetat bygglov. När så skedde januari 2017 fortsatte tingsrätten skadeståndsmålet. Skadelidande hade på grund av att det ursprungliga bygglovet upphävts en mängd rena förmögenhetsskador, bl.a. kostnad för försening av bygget, ombyggnad av stora delar av huset för att anpassa det till det nuvarande bygglovet, förslitning av material, kapitalkostnad som varit bunden i huset och så vidare

Tingsrätten ansåg först och främst att Trollhättan stad hade begått ett skadeståndsrättsligt fel som beviljat honom bygglovet 2004 enligt SKL 3:2. Att de inte underrättat överklagande grannarna var dock inte fel i skadeståndsrättslig mening,³²⁷ däremot ansågs det som felaktigt att bevilja bygglovet på flera punkter i tydlig strid med detaljplanen, utan någon närmre motivering.³²⁸

Angående medvållande menade tingsrätten dock att skadelidande varit medvållande efter en viss punkt. Det framgick enligt tingsrätten att skadelidande sedan han fått höra om grannarnas överklagan 15 maj 2006 inte hade slutat bygga, utan bygget hade fortsatt fram tills bygglovet faktiskt dragits tillbaka av länsstyrelsen i december 2007, över 1,5 år senare, då han därefter bara vidtog vissa skyddsåtgärder.³²⁹ Det framgick vidare att Trollhättan stads byggnadsnämnd under överklagandeprocessen visserligen försäkrat skadelidande om att grannarnas överklagande nog skulle falla och bygglovet skulle bestå. Detta var dock en omständighet som enligt tingsrätten inte borde ha någon betydelse i frågan om skadelidandes eget medvållande, då staden i överklagandeprocessen inte hade någon makt att påverka länsstyrelsens bedömning, och skadelidande borde insett detta.³³⁰

Tingsrätten tog inte uttryckligen ställning till huruvida den försäkrade varit medvållande enligt SKL 6:1 eller misslyckats enligt principen om att begränsa sin skada.³³¹ Däremot menade man att skadelidanden inte ska få ersättning alls för de kostnader han borde kunna ha begränsat.³³² Således

³²⁶ Vänersborgs Tingsrätt 2015/05/20.

³²⁷ Vänersborgs Tingsrätt 2015/05/20 s. 13-16

³²⁸ Vänersborgs tingsrätt 2015/05/20 s. 16-17

³²⁹ Vänersborgs Tingsrätt 2019/02/04 s. 24-25

³³⁰ Vänersborgs Tingsrätt 2019/02/04 s. 25.

³³¹ Vänersborgs Tingsrätt 2019/02/04 s. 26.

³³² Vänersborgs Tingsrätt 2019/02/04 s. 26, s. 35

använde de en skademinskningssprincip som åtminstone inialt ligger närmre principen om att begränsa sin skada, men kan användas i båda fallen.³³³

I hovrätten instämde domstolen i tingsrättens bedömnings av stadens skuld, men de gjorde en annan bedömning i frågan angående skadelidandes medvållande. Hovrätten prövar uttryckligen frågan om medvållande både enligt SKL 6:1 och utifrån principen om skadelidandens skadebegränsningsskyldighet som två separata punkter.

Hovrätten konstaterade först kort att då skadelidande informerat staden om sina byggåtgärder samt då staden sedan överklagandet skett verkat för att bygglovets skulle bestå inte kan anses som medvållande på det sätt som avses i SKL 6:1.³³⁴ Vidare konstaterar domstolen kort att skadelidanden hamnat i en mycket besvärlig situation på grund av stadens agerande. Det var inte orimligt att han fortsatte bygga. Därmed kan han inte heller sägas ha brutit mot plikten att begränsa sin skada.³³⁵ Således ska någon jämkning av skadeståndet på grund av skadelidandes agerande inte ske heller.

Rättsfallet har inte publicerats i praxissamlingen rättsfall från hovrätterna (RH). Jag tycker dock det är intressant och belyser hur principerna om medvållande och att begränsa sin skada kan uttrycka sig i praktiken. Det intressanta är också att fokuset i diskussionen om medvållande är på skadevållarens (stadens) agerande efter överklagandet har skett. Det är till stor del på grund av deras agerande som hovrätten anser att skadelidande inte varit medvållande. Man kan fråga sig om detta förhållningssätt är korrekt. Personligen tycker jag att det finns fog för att skadelidande här inte har uppfyllt sin skyldighet att begränsa sin skada.

³³³ Se stycke 4.2

³³⁴ Hovrätten Västra Sverige 2020/11/27 s. 18.

³³⁵ Hovrätten Västra Sverige 2020/11/27 s. 18.

5 Analys

Som redovisats i stycket historisk bakgrund har möjligheterna att få skadestånd från det allmänna under lång tid successivt utökats. Viktiga steg på vägen har varit att området som utgör myndighetsutövning vuxit genom införandet av bland annat förvaltningslagen samt HD:s prejudikat angående myndighetsutövning. SKL 3:3 angående felaktigt lämnad information från myndigheter samt SKL 3:4 som stadgar skadeståndsskyldighet för det allmännas överträdelse av rättighetslistan i RF och EKMR utökar området för statens skadeståndsansvar ytterligare.

SKL 3:2 således tillämpas idag genom att en domstol först definierar huruvida verksamheten ifråga borde anses som myndighetsutövning. Därefter bedöms huruvida fel eller försummelse har begåtts. Här spelar verksamhetens art samt dess betydelse för den enskilde individen roll, desto större konsekvenser av ett felaktigt agerande från myndigheten desto strängare culpa-krav. Det är även viss skillnad mellan tydliga fel i rättstillämpningen eller fel vid en sköns- mässig bedömningsfråga. Myndigheterna i det senare fallet får ett visst utrymme för att göra fel utan att det ses som skadeståndsrättsligt. Slutligen definieras skadans storlek. Med ren förmögenhetsskada menas här även utebliven vinst.

Förutom utökandet av SKL 3:2:s tillämpningsområde har möjligheten att jämka skadeståndet från det allmänna på grund av den enskildes medvällande minskat. Först genom borttagandet av passivetsregeln där det enligt lagstiftaren var önskvärt att färre fall skulle jämkas på grund av den enskildes medvällande. För det andra har HD i bland annat Kezban-fallet, NJA 2013 s. 1210 intagit en restriktiv hållning till jämkning, detsamma gäller i fråga om hovrätten i hovrätten för Västra Sverige 2020/11/27. Samtidigt finns möjligheten till kvar och tillämpas desto mer av JK i dess egna avgöranden. Möjligtvis är JK i regel strängare mot den enskilde skadelidande än domstolarna är vilket kan kritiseras då JK i sina egna avgöranden ska vara objektiva. En annan möjlig förklaring är dock att det i JK ofta rör mindre summor medan de fall som överklagas till domstolarna ofta rör större belopp, varför det finns skäl att jämka på grund av den övriga ömmande omständigheten att den enskilde är i en svår ekonomisk situation och har behov av ersättningen.

Jämkning enligt SKL 6:1 sker således idag när den enskilde anses ha begått en culpös handling som med tillräcklig adekvat kausalitet anses ha medverkat till skadan. Skadelidandes culpa måste här ses som en tillräckligt stor medverkande orsak till skadan för att alls räknas med. Om det rör sig om medverkande som är mindre än 25% orsak till skadan torde det inte leda till någon jämkning alls, även om domstolen kan konstatera att skadelidandes culpa i viss mån kan ha medverkat till skadan.

Den skadelidandes culpa består vidare ofta i någon form av passivitet eller underlåtenhet. Området för culpa genom passivitet är mycket större för en skadelidande än en skadevållares. Det är en särskilt vanlig orsak till medverkande vid skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning. Även andra personers handlingar än skadelidandes kan räknas in som culpösa och tillhörande dennas sida. Detta kallas passiv identifikation.

Om domstolen konstaterat att förutsättningar för jämkning på grund av den enskildes medverkan föreligger måste de först avgöra om situationen är ett samverkansfall eller ett begränsningsfall. Detta beror på huruvida skadelidandes medverkan varit en nödvändig förutsättning för att originalskadan skulle uppkomma eller inte.

Vid samverkansfall måste sedan ta ställning till graden av jämkning. Detta görs i teorin genom en jämförelse av skadevållarens och skadelidandes handlingar. Om parterna anses agerat lika vårdslöst ses de båda som till hälften vållande, varav skadeståndsbeloppet därefter jämkas med en kvotdel. I praktiken är dock denna jämförelse svår att göra eftersom arten av skadevållarens och skadelidandes handlingar ofta skiljer sig så mycket åt. I sådana fall fokuserar domstolen istället enbart på skadelidandes culpa och jämför det med hur en normalt aktsam person skulle ha agerat i motsvarande situation. Efter att ha bedömt skadelidandes culpa jämkar domstolen istället hela skadeståndsbeloppet med en kvotdel utefter skälighet.

Vid begränsningsfall torde domstolen kunna använda både SKL 6:1 och principen om att en skadelidande måste begränsa sin skada. I båda fallen bör dock skademätningen gå till på samma sätt; den del av skadan som hade kunnat undvikas vid skadelidandes korrekta agerande får skadelidande bära själv. Här torde det således inte längre jämkas med en viss kvotdel av totalen utan med ett visst bestämt belopp. Vid begränsningsfall torde det finnas mindre utrymme att ta hänsyn till övriga omständigheter och skälighet som vid jämkning i samverkansfallen.

Det går att diskutera huruvida utvecklingen i praxis gått längre än vad lagstiftaren hade tänkt när DepCh tog bort passivitetsregeln och standardregeln 1989. Tanken var att stärka den enskildes rättsställning och att inte alla fall av uteblivet överklagande automatiskt skulle leda till jämkning.

Genom Kezban har HD dock gått längre och uttalat att uteblivet överklagande bara ska ses som oaktsamt om det också faktiskt utifrån skadelidandes perspektiv funnits särskilda skäl för att tro att överklagandet skulle ha lett till ett förändrat beslut. Härtill får läggas att det är upp till det allmänna (JK) att visa även denna omständighet. Detta är en skillnad mot Propositionens tanke om att uteblivet överklagande som huvudregel fortfarande bör anses som

medvållande och att skadelidande i de fall han haft *särskilda skäl att inte överklaga* kunde undkomma denna skyldighet.³³⁶

Jag kan tycka att HD gått ett steg för långt i sin vilja att förbättra den enskildes rättsställning gentemot staten. Det allmänna sätts nämligen i en motsägelsefull- för att inte säga omöjlig position dessa typer av skadeståndsmål där jämkning på grund av uteblivet överklagande kan vara för handen. Detta då det inte längre vore möjligt att med trovärdighet invända jämkning på grund av uteblivet överklagande som en andrahandsgrund vid sidan av att i första hand invända att fel eller försummelse enligt SKL 3:2 inte förelegat.

JK blir nämligen i dessa fall tvunget att först försöka styrka att myndigheten i fråga inte begått ett fel enligt SKL 3:2. Argumentation enligt någon av linjerna; att skadelidande inte har visat fel, fel har inte begåtts då myndigheten har agerat regelmässigt, felet har varit så litet att det inte kan anses som försumligt eller är skadestandsgrundande och så vidare.

När JK sedan ska argumentera för sin andragrund, det vill säga jämkning på grund av uteblivet medvållande, måste de således även visa att ett överklagande med stor sannolikhet även skulle lett till en annan utgång än vad myndigheten först trott. Detta borde nu vara lättare sagt än gjort; det borde nämligen innebära att JK måste visa och argumentera för att myndighetens ursprungliga beslut varit grovt försumligt och uppenbart felaktigt. Det är nämligen när myndighetens beslut är behäftat med uppenbara och allvarliga fel som det är troligt att ett överklagande skulle ha lett till en annan utgång. JK ska således här vid andragrunden byta perspektiv och plötsligt ställa sig på samma sida som de som kritiserar myndighetens arbete och beslut.

Enligt min mening blir det svårt för JK som i praktiken kommer argumentera emot sig själv. De kommer inte längre med trovärdighet kunna först försvara myndighetens arbete och sedan som andrahandsgrunden hävda att myndighetens arbete och beslut varit uppenbart felaktigt. I praktiken torde istället JK tvingas välja strategi och hålla sig till bara en invändning vid fall med uteblivet överklagande. Antingen hävdar man att myndigheten inte begått fel enligt SKL 3:2 och satsar all kraft på det utan andrahandsgrund. Eller så vitsordar JK att myndigheten begått fel, men hävdar att det varit ett så pass uppenbart fel att ett överklagande med största sannolikhet skulle lett till en annan utgång.

³³⁶ Se stycke 2.2.3.

Källförteckning

Otryckta källor

Min egen undersökning av försäkringsgraden hos Sveriges kommuner den 22 maj 2023.

Tryckta källor

Offentligt tryck

Sverige

Författningar

Straff-lag 1864

Skadeståndslagen i dess ursprungliga version (1972:207)

Skadeståndslagen efter följande ändringar:

SFS (1975:1357)

SFS (1989:926)

SFS (1998:715)

SFS (2018:23)

SFS (2022:1368) (Nu gällande version av Skadeståndslagen)

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (EKMR)

Försäkringsavtalslag (2005:104)

Brottsbalken (1962:700)

Förvaltningslagen (2017:900)

Föräldrabalk (1949:381)

Väglag (1971:948)

Rättegångsbalk (1942:740)

Förordning (1975:1345) Instruktion för JK

Förordning (1995:1301) Handläggning av skadeståndsanspråk mot staten

Förordning (1995:1300) Om statliga myndigheters riskhantering

Utredningsbetänkanden

SOU 1958:43 Skadestånd i offentlig verksamhet: Förslag

Ds 1989:12 Det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen

SOU 1993:55 Det allmännas skadeståndsansvar

Propositioner och regeringsskrivelser

Prop. 1972:5 Kungl. Maj:ts Proposition med förslag till skadeståndslag m.m

Prop. 1975:12 Regeringens Proposition med förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)

Prop. 1989/99:42 Om det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen

Prop. 1997/98:105 Det allmännas skadeståndsansvar

Prop. 2017/18:7 Skadestånd och Europakonventionen

Prop. 2021/22:299 Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda

Utskottsbetänkanden

LU 1986/87:2.

LU 1986/7:16.

LU 1988/89:LU2.

Litteratur

Bengtsson, Bertil (1975), *Skadestånd vid myndighetsutövning 1*. P A Nordstedt & Söners Förlag.

Bengtsson, Bertil (1975), *Skadestånd vid myndighetsutövning 2*. P A Nordstedt & Söners Förlag.

Bengtsson, Bertil (1982), *Om jämkning av skadestånd*. Nordstedts juridik.

Bengtsson, Bertil (1996), *Det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen. 2:e upplagan*, Nordstedts juridik.

Bengtsson, Bertil (2016), *Svensk rättspraxis. Skadestånd utom kontraktsförhållanden 2013–2015*, SvJT 2016 s. 433–453.

Hellner, Jan & Radetzki, Marcus (2021), *Skadeståndsrätt*. 11:e upplagan, Nordstedts juridik.

Bengtsson, Bertil & Strömbäck, Erland (2021), *Skadeståndslagen: en kommentar*. 11:e upplagan. Nordstedts juridik.

Sandgren, Claes (2021) *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*. 5:e upplagan. Nordstedts Juridik.

Kleineman, Jan m.fl. (2018), *Juridisk metodlära, rättsdogmatisk metod*. 2:a upplagan. Studentlitteratur AB.

Pezenik, Alexander (1974), *Rättsordningens struktur*, SvJT 1974 s. 369–379.

Zetterström, Stefan (2017), *Juridiken och dess arbetssätt: en introduktion*. 4:e upplagan. Iustus förlag.

Kleineman, Jan (1987), *Ren förmögensskada – särskilt vid vilseledande av annan än kontraktspart*. Juristförlaget.

Radetzki, Marcus (2019), *Skadeståndsberäkning vid sakskada*. 3:e upplagan. Nordstedts Juridik.

Andersson, Håkan (1993), *Skyddsämål och adekvans – om skadeståndsansvarets gränser*. Iustus förlag.

Rättsfall

NJA 1920 s. 398.

NJA 1925 s. 629.

NJA 1928 s. 316.

NJA 1929 s. 253.

NJA 1930 s. 45.

NJA 1932 s. 154.

NJA 1935 s. 636.

NJA 1946 s. 734 1,2.

NJA 1950 s. 5.

NJA 1971 s. 560.

NJA 1972 s. 296.

NJA 1986 s. 712.

NJA 2001 s. 755.

NJA 2010 s. 27.

NJA 2010 s. 112.

NJA 2013 s. 145.

NJA 2017 s. 824.

NJA 2013 s. 841, 848.

NJA 2013 s. 1210.

NJA 2016 s. 369.

NJA 2017 s. 9.

NJA 2017 s. 731.

NJA 2017 s. 371.

Övriga svenska domstolar och förvaltningsmyndigheter

Hovrätten Västra Sverige Målnr: T 1967-19, datum 2020/11/27.

Vänersborgs Tingsrätt Målnr: T 3242-14, mellandom, datum 2015/05/20.

Vänersborgs Tingsrätt Målnr: T 3242-14, datum 2019/02/04.

JKs avgöranden

JK Diarienummer 2247-11-40, datum 2012/05/08.

JK Diarienummer 3086 - 14 - 40, datum 2015/06/22.

JK Diarienummer 6722-16 - 40, datum 2017/10/26.

JK Diarienummer 7373-17-4.3, datum 2018/07/11.

JK Diarienummer 2322-19-4.3.2, datum 2020/03/31.

JK Diarienummer 6263-19-4.3.2, datum 2020/06/24.